

Додаток І. Лист про наміри

Пані Крісталіні Георгієвій
Директору-розпоряднику
Міжнародний Валютний Фонд
Вашингтон, О.К., 20431
С.Ш.А.

17 червня 2024 року

14287/0/2-24 від 17.06.2024

Шановна пані Георгієва:

1. Незаконне і невинувачене вторгнення росії в нашу країну продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати. Зважаючи на те, що збройні напади не припиняються, кількість жертв серед цивільного населення є великою, понад чверть населення було змушене покинути свої домівки, а пошкодження інфраструктури є значними і продовжують зростати, що матиме серйозні довгострокові наслідки для наших людей. Згідно з останнім звітом «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення» (*Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA-3)*) потреби на відновлення впродовж наступного десятиріччя оцінюються на рівні 486 мільярдів доларів США, і ці потреби зростають з кожним днем, поки триває війна. Попри ці труднощі, наш народ продовжує демонструвати мужність, рішучість і стійкість у той час, як макроекономічну, фінансову та зовнішню стабільність було збережено завдяки вмілому виробленню політики та зовнішній підтримці. Наші стабільно хороші результати виконання програми, фінансованої в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF), які було досягнуто дотепер, чітко продемонстрували нашу здатність впроваджувати здорову економічну політику, незважаючи на такі складні обставини. Угода, підтримувана МВФ, разом із запевненнями щодо значного офіційного фінансування, забезпечує критично важливий фінансовий пакет у розмірі 121,9 млрд. доларів США на період дії програми. У зв'язку з цим ми вітаємо ухвалення допомоги від США та затвердження Інструменту ЄС для України (Ukraine Facility) у розмірі 50 мільярдів євро як важливі кроки на шляху до забезпечення довгострокового зростання та стабільності. Ми також вітаємо рішення Європейської Ради, що дозволить використати на нашу користь надзвичайні прибутки (3 млрд євро у 2024 році) від російських активів, знерухомлених в рамках санкцій, уведених внаслідок війни росії проти України. Використання додаткових надходжень від прибутків, нарахованих на заморожені російські активи, забезпечить нам кращу позицію, щоб впоратися із значними викликами у соціальній сфері та сфері розвитку. Загалом, ми й надалі маємо справу з серйозними ризиками на тлі надзвичайно високої невизначеності, пов'язаної з війною.

2. Метою нашої програми за підтримки МВФ залишається відновлення фінансової та досягнення боргової стійкості на довгострокову перспективу, а також середньострокової зовнішньої життєздатності. Вона також спрямована на сприяння довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та процесу нашого входження до ЄС. Програма покликана вирішити наші проблеми з платіжним балансом та відновити середньострокову зовнішню

життєздатність не лише за базовим, але й за несприятливим сценарієм. Ми залишаємося рішуче налаштованими на проведення амбітних реформ та реалізацію рішучої політики з метою підтримання макроекономічної стабільності та досягнення кращих економічних результатів, навіть в умовах продовження війни. В оновленій редакції Меморандумі про економічну та фінансову політику (МЕФП), що додається, детально викладено економічну програму, яку ми будемо реалізовувати за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів.

3. З огляду на надзвичайно високу невизначеність, нашими цілями в рамках програми залишаються, по-перше, збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах триваючої війни, із одночасною підготовкою підґрунтя для потужного післявоєнного відновлення. Наші зусилля і надалі зосереджуються на відновленні стабільності та проведенні ремонтних робіт на об'єктах життєво важливої інфраструктури, зокрема, в енергетичному секторі, який постраждав від неодноразових атак. Незважаючи на війну, ми продовжуємо просувати широкомасштабні структурні реформи, що охоплюють державні фінанси, фінансовий сектор, монетарну та валютно-курсову політику, урядування, боротьбу з корупцією та енергетичний сектор. Ці постійно триваючі зусилля мають закласти основу для забезпечення надійних перспектив після завершення війни. Після війни ми продовжимо поглиблювати наші структурні реформи та імплементуватимемо додаткові реформи у царині макроекономічної політики. Це допоможе відновити середньострокову зовнішню життєздатність, підтримати відбудову, сприяти активному довгостроковому зростанню та прискорити наш прогрес на шляху до вступу в ЄС. Ми будемо просувати реформи, спрямовані на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності, що допоможе закласти основи для зростання у повоєнний період.

4. У рамках даного Четвертого перегляду за програмою EFF ми виконали всі кількісні критерії ефективності (ККЕ) на кінець березня 2024 року, а також досягли всіх індикативних цільових показників (ІЦ), окрім одного, у випадку якого з технічних причин тимчасове коливання кредиторської заборгованості призвело до незначного перевищення ІЦ щодо верхньої межі прямих запозичень сектора загальнодержавного управління від НБУ. Ми просимо внести зміни, щоб скоригувати нижню межу для чистих міжнародних резервів станом на кінець червня 2024 року, щоб відобразити зміщення термінів надходження зовнішнього фінансування від США.

5. На цьому дуже складному тлі ми продовжуємо впроваджувати ключові структурні реформи в рамках програми, як показано в Таблиці 2 МЕФП. Зокрема, в рамках наших постійних зусиль із вдосконалення управління державними фінансами ми розробили концептуальну записку щодо програми «Доступні кредити 5-7-9» (структурний маяк на кінець березня 2024 року), щоб допомогти убезпечити фінансовий сектор від ризиків. Відповідно до наших зобов'язань щодо посилення врядування та антикорупційних механізмів, ми також успішно ввели у дію зміни до процесуального кодексу щодо винесення рішень Вищим антикорупційним судом, хоча через законодавчі затримки ми не змогли забезпечити виконання цього структурного маяка до кінцевого терміну, встановленого на кінець квітня. Ми також забезпечили виконання постійно-діючого структурного маяка щодо банківської

системи. На перспективу, ми просимо перенести строки виконання трьох структурних маяків, насамперед для того, щоб надати більше часу для проведення реформ з огляду на їхню складність: (i) аналіз заборгованості та оцінка фінансового стану підприємств централізованого тепlopостачання (ТКЕ), з кінця червня 2024 року на кінець жовтня 2024 року; (ii) оцінка ефективності податкових пільг, з кінця липня на кінець вересня 2024 року; і (iii) ухвалення закону про створення нового суду для розгляду адміністративних справ проти національних державних органів, з кінця липня на кінець грудня 2024 року.

6. У подальшому ми продовжимо впроваджувати широкомасштабні реформи, і на підтвердження цього зобов'язання ми пропонуємо встановити два нових структурних маяки: (i) внести зміни до Кримінального процесуального кодексу, для того щоб забезпечити баланс між цілями забезпечення всебічного розслідування кримінальних правопорушень і захисту прав усіх сторін кримінального провадження; а також (ii) прийняти Митний кодекс відповідно до найкращих практик (обидва до кінця жовтня 2024 року).

7. Наші міжнародні партнери запевнили нас у своїй подальшій підтримці, щоб допомогти забезпечити відновлення боргової стійкості та фінансування програми у повному обсязі. В рамках наших зусиль з відновлення боргової стійкості, 24 березня 2023 року ми оголосили про намір провести реструктуризацію нашого зовнішнього державного боргу відповідно до параметрів програми, і наш план залишається незмінним - досягти домовленості з комерційними кредиторами до кінця серпня 2024 року. У разі погіршення макроекономічних та боргових перспектив, ми також зобов'язуємося вжити подальших заходів щодо зовнішнього комерційного боргу, необхідних для відновлення боргової стійкості відповідно до параметрів програми (Меморандум про економічну та фінансову політику, 139). З огляду на це, ми просимо завершити перегляд фінансових гарантій.

8. В рамках нової політики МВФ щодо практики використання множинних обмінних курсів (ПМОК), з часу Третього перегляду не було виявлено жодного випадку використання ПМОК. Продовжуючи перехід до нового режиму обмінного курсу, передбаченого Стратегією НБУ, ми ретельно відстежуватимемо ці питання у тісній співпраці з МВФ, щоб запобігти виникненню ПМОК.

9. Враховуючи наше успішне виконання програмних цілей на кінець березня 2024 року, виконання структурних маяків протягом квітня 2024 року - травня 2024 року, а також наші серйозні політичні зобов'язання на майбутній період, ми просимо завершити Четвертий перегляд і виділити кошти в сумі 1 669,82 млн СПЗ (83% квоти), які будуть спрямовані на підтримку бюджету. Між Національним банком України (НБУ) та Міністерством фінансів України (Мінфін) укладено меморандум про взаєморозуміння, який регулює механізм обслуговування зобов'язань Уряду перед МВФ з боку НБУ від імені Мінфіну.

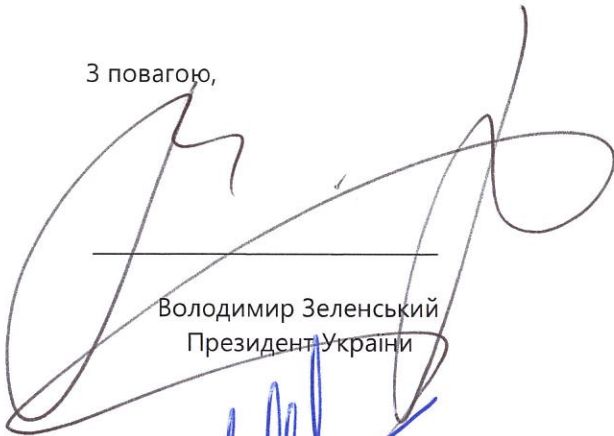
10. На наше переконання, політики, викладені в МЕФП, що додається, є адекватними для досягнення цілей програми, як за базового, так і в разі несприятливого сценарію. Беручи до уваги, що ці сценарії характеризуються надзвичайно високим рівнем невизначеності, ми

налаштовані продовжувати адаптувати нашу політику до зміни умов. Згідно з політикою МВФ щодо проведення консультацій, ми консультуватимемося з МВФ щодо вживання таких заходів, а також перед тим, як вносити будь-які зміни до політик, що містяться в МЕФП. Ми будемо утримуватися від будь-яких політик, які б не відповідали цілям програми та нашим зобов'язанням, викладеним у МЕФП.

11. Ми продовжимо надавати співробітникам МВФ дані та інформацію, необхідні для моніторингу виконання програми, в тому числі шляхом дотримання вимог щодо надання даних, описаних у Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ), що додається.

12. Відповідно до нашого прагнення до прозорості, ми погоджуємося на публікацію МВФ цього листа, МЕФП, ТМВ та супровідних документів Ради Виконавчих директорів.

З повагою,

Володимир Зеленський
Президент України

Сергій Марченко
Міністр фінансів України

Денис Шмигаль
Прем'єр-міністр України

Андрій Пишний
Голова Національного банку України

Додаток І. Меморандум про економічну та фінансову політику

І. Передумови, останні економічні події та прогнози

Контекст

- 1. Неспровоковане, незаконне і невинувачене вторгнення росії в нашу країну продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати.** Продовжують зростати втрати серед цивільного населення, біля чверті усього населення було переміщено, тривають ракетні удари по всій території країни, включаючи руйнівні атаки на нашу інфраструктуру, зокрема, на потужності генерації електроенергії. Незважаючи на всі руйнування, страждання та виклики, наш народ продовжує демонструвати надзвичайні мужність і стійкість, а макроекономічну, фінансову та зовнішню стабільність вдалося зберегти. Тим не менш, ми продовжуємо стикатися з серйозними проблемами: дефіцит бюджету залишається дуже значним, що викликає великі потреби у зовнішньому та внутрішньому фінансуванні. Необхідність захисту основних функцій держави в умовах жорстких фінансових обмежень змушує нас продовжувати шукати складні політичні компроміси.
- 2. Програма в рамках Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility - EFF) забезпечує надійний якір для нашої економічної політики, і ми продовжуємо підтримувати високі показники в рамках цієї програми.** Ухвалення програми в рамках Механізму розширеного фінансування у березні 2023 року допомогло мобілізувати пакет зовнішнього фінансування від наших міжнародних партнерів, загальний обсяг якого наразі становить 121,9 мільярди доларів США на період дії програми (II квартал 2023 року - I квартал 2027 року). У ці надскладні часи зазначена програма створила можливість підвищити передбачуваність нашого макроекономічного управління, а також залишається міцним якорем для нашої економічної політики. Ми і надалі зобов'язуємося дотримуватись визначених програмою цілей, і підтвердженням цьому є наше впевнене виконання основних компонентів програми, продемонстроване дотепер. Довгоочікуване схвалення зовнішнього фінансування з боку Європейського Союзу (див. 13) та Сполучених Штатів (що включає 61 мільярд доларів США додаткових асигнувань на військову та фінансову підтримку) зменшило занепокоєння щодо проблем з ліквідністю в короткостроковій перспективі та свідчить про прагнення наших міжнародних партнерів підтримувати нашу стабільність, реформи та відновлення.
- 3. Затвердження Інструменту ЄС для України (Ukraine Facility) стало важливим кроком уперед, який разом із зусиллями, спрямованими на досягнення нашої стратегічної мети – вступу до ЄС, сприятимуть довгостроковому зростанню та стабільності.** У травні 2024 року Європейська Рада схвалила План для Ukraine Facility на 2024-27 роки у розмірі 50 мільярдів євро, який матиме вирішальне значення для підтримки наших бюджетних потреб, зусиль з відновлення, відбудови та модернізації. Реформи, спрямовані на вступ до ЄС, зміцнять нашу економіку та інституції, оскільки вони є вкрай важливими для створення умов для збільшення інвестицій та зростання в майбутньому. Наш статус як країни - кандидата на вступ до ЄС передбачає, що вибір

регуляторного режиму, визначеного законодавством ЄС, окреслить рамки нашого процесу відновлення та відбудови. Поступова інтеграція до внутрішнього європейського ринку, яка вже розпочалася на основі Угоди про асоціацію та Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі, має посилити торгівлю, стимулювати надходження та передачу технологій в українську економіку, тим самим сприяючи відновленню.

Економічний прогноз

4. Економічне відновлення у 2023 році було потужнішим, ніж очікувалося, і стійке зростання продовжилося у першому кварталі 2024 року.

- Економічна активність у 2023 році була високою: зростання становило 5,3 відсотки, оскільки домогосподарства та компанії продовжили адаптуватися до обставин війни, стабільність на валютному ринку була збережена – у тому числі після переходу до керованої гнучкості обмінного курсу, та продовжився дезінфляційний тренд. Стійкість енергетичного сектору у 2023 році була ключовим фактором, хоча цей сектор знову зазнає тиску внаслідок широкомасштабних російських атак, що розпочалися наприкінці березня 2024 року. Ринок праці продемонстрував ознаки стабілізації на тлі зниження чистого відтоку мігрантів, хоча напруга через брак робочої сили залишається значною.
- Очікується, що зростання залишиться стійким на рівні між 2,5 і 3,5 відсотка у 2024 році; відновлення сповільнилося внаслідок впливу атак на енергетику та очікуваного зниження врожаїв, що компенсується очікуваним посиленням експорту з нового Чорноморського коридору та потужним зростанням споживання. Інфляція продовжила сповільнюватися швидше, ніж очікувалося, з пікового значення 26,6 відсотків р/р наприкінці 2022 року до 3,3 відсотка р/р у травні, що нижче цільового діапазону, завдяки зниженню цін на необроблені продукти харчування завдяки високому минулорічному врожаю, зниженню цін на перероблені продукти харчування та деякі послуги, послабленню зовнішнього інфляційного тиску. Очікується, що у 2024 році інфляція зросте до близько 8 відсотків через тиск з боку витрат бізнесу на оплату праці, подальше відновлення споживчого попиту, ефекту перенесення девальвації національної валюти в минулому та вичерпання впливу тимчасових факторів (таких як високі минулорічні врожаї та м'яка цьогорічна зима), які допомагали стримувати інфляцію на початку року.
- У 2024 році дефіцит поточного рахунку, за оцінкою, зросте до 10,6 млрд доларів США (порівняно з 9,2 млрд доларів США у 2023 році) і залишатиметься загалом стабільним, що відображатиме (i) поліпшення торговельного балансу завдяки активнішому використанню Чорноморського коридору; (ii) зниження імпорту туристичних послуг (через зменшення обсягів зняття готівки та витрат українців за кордоном); та (iii) вищі обсяги відтоку іноземної валюти через нещодавнє послаблення деяких валютних обмежень. В цілому, очікується, що резерви на кінець року становитимуть 41,8 млрд доларів США (113,7 відсотків за показником оцінювання достатності резервів АРА).

- В умовах режиму керованої гнучкості обмінного курсу, обмінний курс дедалі більше пристосовується до ринкових умов, підтримуваний валютними інтервенціями з огляду на структурний дефіцит, та на тлі поглиблення валютного ринку. З моменту переходу до режиму керованої гнучкості обмінний курс кумулятивно послабився на 8,4 відсотка до кінця квітня 2024 року. Спред між офіційним та готівковим курсами залишався невеликим, у тому числі після послаблення деяких валютних обмежень на тлі зростання довіри.
- Зростання кредитування відновлюється, чому головним чином сприяють державні ініціативи субсидованого кредитування (зокрема, програма "5-7-9" для МСП та "єОселя" для іпотеки), механізму кредитних гарантій, покращення ділової активності та зниження відсоткових ставок. Офіційна частка непрацюючих позик залишається підвищеною – на рівні 36,1 відсотка на тлі високого показника резервування під непрацюючі позики (NPL) (83,6 відсотка) у березні 2024 року. Депозити продовжують зростати високими темпами (23 відсотки у березні р/р).

5. Економіка може відновитися швидше, особливо якщо ситуація з безпекою поліпшиться скоріше, ніж очікується. Декілька факторів можуть сприяти більш потужному відновленню, насамперед, зниження безпекових ризиків, що сприятиме швидшому поверненню мігрантів та покращенню настроїв, а також пожвавленню економічної активності завдяки швидшому вирішенню проблем з постачанням, пов'язаних з війною, та більш стабільному доступу до морських портів та інших шляхів постачання. Наші зусилля, спрямовані на залучення ресурсів для критично важливих проєктів з відновлення та ремонту, в тому числі в секторі енергетики, також сприятимуть більш потужному зростанню. У середньостроковій перспективі наше економічне зростання може бути прискорене завдяки рішучому впровадженню структурних реформ, у тому числі в контексті інтеграції до ЄС, значним інвестиціям у відбудову, включаючи притік приватних інвестицій, а також швидшому поверненню мігрантів.

6. Незважаючи на нещодавнє стрімке зростання, ризики для прогнозу залишаються несприятливими на тлі надзвичайно високої невизначеності. Безпекові ризики можуть зберігатися довше, ніж очікується, що чинитиме тиск на нашу фіскальну позицію та призведе до виникнення додаткових бюджетних потреб. Триваліша або інтенсивніша війна негативно вплине на настрої компаній та домогосподарств, а також на курсові та інфляційні очікування, сповільнить темпи повернення мігрантів, поглиблюючи диспропорції на ринку праці. Можуть суттєво перерватися експортні транзитні маршрути, може бути завдано подальшої шкоди енергетичній інфраструктурі, або можуть повторитися минулі перебої в ланцюгах поставок, що вплине на виробничі витрати та прибутковість підприємств. Хоча короткострокові ризики щодо зовнішнього фінансування зменшилися після схвалення допомоги від США та Інструменту ЄС для України (Ukraine Facility), ризик недонадходжень або затримок може матеріалізуватися, посилюючи фінансові обмеження та вимагаючи складних компромісів у політиці. Більше того, у разі матеріалізації таких ризиків може бути важко мобілізувати необхідні додаткові обсяги внутрішнього фінансування.

II. Макроекономічна та структурна політика на 2024-2027 роки

А. Огляд

7. Кінцевою метою економічної програми українського уряду, яка підтримується МВФ, є відновлення фіскальної та боргової стійкості та підтримка зовнішньої та фінансової стабільності з одночасним сприянням довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та нашого шляху до вступу до ЄС. Наша економічна програма як і раніше зосереджена на двоетапному підході, який передбачає як відновлення стабільності, так і одночасне просування необхідних структурних реформ, з наміром розширити та поглибити реформи після завершення війни.

- Наразі нашу основну увагу зосереджено на підтримці макроекономічної, зовнішньої та фінансової стабільності, щоб зміцнити потенціал України на її шляху до перемоги. Наша програма передбачає заходи політики, спрямовані на забезпечення надійного виконання бюджету у 2024 році, у поєднанні із середньостроковим бюджетним плануванням, яке слугуватиме якорем бюджетно-податкової політики та оцінки фінансових розривів. Керована гнучкість обмінного курсу посилює стійкість української економіки та валютного ринку, сприяє кращій адаптації до внутрішніх та зовнішніх шоків, а також зменшує ризики накопичення валютних дисбалансів. Водночас, незважаючи на війну, ми впроваджуємо цілеспрямовані структурні заходи, які охоплюють державні фінанси, фінансовий сектор, монетарну та валютно-курсову політику, державне управління, боротьбу з корупцією та енергетичний сектор, з метою підготовки підґрунтя для післявоєнного зростання в Україні. Важливо, що соціальні видатки є захищеними, наскільки це можливо.
- Коли війна вщухне, ми будемо спиратися на вже досягнутий суттєвий прогрес і змістимо наш фокус на більш масштабні структурні реформи, спрямовані на закріплення макроекономічної стабільності, підтримку відновлення та ранньої відбудови, сприяння економічному зростанню і, таким чином, відновлення зовнішньої життєздатності в середньостроковій перспективі. Коли дозволять умови, Україна повернеться до довоєнних засад політики. Прогрес на шляху до вступу до ЄС буде головним орієнтиром нашої політики; ми взяли на себе зобов'язання здійснити широкий спектр заходів на підтримку цього в рамках Інструменту ЄС для України.

8. Ми визнаємо аналіз, проведений експертами МВФ щодо оновленого песимістичного сценарію, і зобов'язуємося швидко вжити всіх необхідних заходів для забезпечення успіху програми та стабільної економіки.

- З початку війни ми неодноразово рішуче вживали заходів для реагування на потрясіння в міру їх матеріалізації, ретельно балансуючи між необхідністю швидкого та ефективного реагування та соціальними міркуваннями. Спираючись на цей досвід, ми рішуче відреагуємо у разі потенційного негативного сценарію, з метою забезпечення ефективного функціонування державних установ, вживаючи необхідних заходів для збереження економічної та фінансової стабільності та підтримки стійкості боргу на перспективній основі. За умов реалізації оновленого песимістичного сценарію, як визначено в аналізі

експертів МВФ, ми готові вжити додаткових дієвих фіскальних заходів, включаючи визначення заходів податкової політики, які можна ефективно та швидко впровадити або заходів у сфері видатків, що ґрунтуються на підвищенні ефективності. Зокрема, ми будемо керуватися Національною стратегією доходів (НСД), наріжним каменем наших зусиль, спрямованих на посилення мобілізації доходів. Паралельно ми також визначимо додаткові обсяги внутрішнього фінансування, необхідного для забезпечення швидкого закриття фінансових розривів, не ставлячи під загрозу економічну та фінансову стабільність або боргову стійкість. Ми також готові використовувати наші золотовалютні резерви, скоригувати нашу монетарну політику та провести перекалібрування заходів валютного контролю для збереження стабільності в разі потреби. Це дуже складні балансуєчі дії, і ми вітаємо той факт, що наші партнери готові надати додаткові фінансові ресурси, достатні для закриття фінансових розривів і збереження боргової стійкості за умов реалізації негативного сценарію; ми маємо рішучий намір виконати свою частину зобов'язань для забезпечення розподілу тягара коригування.

- Ми однаковою мірою зосереджені на визначенні заходів політики, які зможуть допомогти нам досягти високих і стійких темпів зростання, в тому числі за допомогою ілюстративних сценаріїв зростання, які мотивують пріоритети реформ, спрямованих на вступ до ЄС. Наше середньо- та довгострокове зростання в повоєнний період буде вирішальною мірою залежати від каталізації високих і стійких рівнів інвестицій, підтримки притоку мігрантів, відновлення людського капіталу та створення сприятливого бізнес-середовища, яке могло б сприяти зростанню сукупної факторної продуктивності (СФП), що допоможе наблизитися до європейських рівнів доходів. У цьому плані вирішальний вплив могло б мати створення рамкових механізмів для післявоєнної відбудови, які б дозволили нам поглинути значні офіційні ресурси, а також каталізувати приватний капітал, у тому числі прямі іноземні інвестиції. Реформи, необхідні для досягнення стратегічної мети вступу до ЄС у поєднанні з поступовою інтеграцією до європейського внутрішнього ринку через Угоду про асоціацію та Угоду про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі, будуть вкрай важливими компонентами такої стратегії. Реалізація цих широкомасштабних політик та реформ вимагатиме від нас непохитної відданості протягом тривалого періоду.

В. Бюджетно-податкова політика

9. Фінансові обмеження вимагали виваженого підходу до виконання бюджету в першому кварталі 2024 року. Доки в середині березня не почали надходити значні зовнішні виплати, нам потрібно було покладатися на заходи політики та внутрішні ресурси, щоб утримати видатки в межах наявного ресурсу. Наші зусилля включали в себе стримування видатків, забезпечення авансових надходжень (у тому числі використання переваг спеціального одноразового податку на прибутки банків у 2023 році), мобілізацію внутрішнього фінансування та використання буферів ліквідності. Хоча наша ситуація з ліквідністю суттєво покращилася в останні місяці завдяки підтримці донорів, ми продовжуємо дотримуватися стратегії виваженого виконання бюджету.

10. В результаті цих зусиль ми виконали всі фінансові цілі на кінець березня 2024 року, як показано нижче:

- Відображаючи жорсткий контроль за виконанням бюджету, первинне касове сальдо необоронних видатків сектору загального державного управління без урахування грантів на кінець березня становило 241,9 млрд грн (за обмінним курсом програми), що перевищило мінімальний рівень, передбачений програмою на рівні 135,0 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**).
- Аналогічним чином, загальне сальдо без урахування грантів становило -211,0 млрд грн (за обмінним курсом програми), що перевищує нижню межу, встановлену на рівні -344,5 млрд грн (**Індикативний цільовий показник**).
- Наші податкові надходження (за винятком внесків на соціальне страхування) до кінця березня склали 508,0 млрд грн, що значно перевищило мінімальний рівень у 426,3 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**), незважаючи на вплив блокади вздовж західного кордону.
- Обсяг виданих державних гарантій склав 5,9 млрд грн, що значно нижче верхнього граничного рівня у 49,9 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**).
- Накопичення простроченої кредиторської заборгованості (внутрішня заборгованість) склало 1,5 млрд грн станом на кінець березня, що нижче верхнього граничного рівня у 2,0 млрд грн (**Індикативний цільовий показник**).
- Видатки на соціальну сферу на кінець березня склали 142,1 млрд грн, перевищивши нижню межу у 130,0 млрд грн (**Індикативний цільовий показник**).

11. Бюджет на 2024 рік залишається орієнтиром для наших намірів щодо фінансової політики в цьому році, фіксуючи наші основні політичні наміри та ініціативи, як зазначено нижче:

- *Видатки:* Пріоритетом бюджету є національна оборона, на яку передбачено асигнування, достатні для ведення бойових дій протягом цілого року, тоді як інші видатки будуть пріоритезовані і надалі. Ми продовжуємо забезпечувати достатні ресурси для системи соціального захисту, в тому числі для задоволення потреб ветеранів війни та вразливих верств населення. Нижня межа видатків на соціальні програми (**Індикативний цільовий показник**) відображає наше зобов'язання захистити ці видатки. Щорічна індексація пенсій на 7,96 %, що відбувалася з 1 березня 2024 року, була проведена відповідно до законодавства і відповідає прогнозу дефіциту.
- *Доходи:* На додаток до спеціального одноразового податку на прибуток банків, ми також впроваджуємо політику доходів, викладену в бюджеті, включаючи переглянутий розподіл податку на доходи фізичних осіб між державним та місцевими бюджетами.

- *Сальдо*: Ми продовжуємо прагнути до загального сальдо без урахування грантів на рівні - 1 562 млрд грн, або близько -21 відсотка ВВП. Цей дефіцит фінансується переважно за рахунок бюджетної підтримки від міжнародних донорів і відповідає нашим зусиллям з повернення до фіскальної та боргової стійкості. Наш прогрес у виконанні бюджету і надалі відстежуватиметься за допомогою нижньої межі необоронного первинного сальдо сектору загальнодержавного управління без урахування грантів (**Кількісний критерій ефективності**) та нижньої межі загального касового сальдо сектору загальнодержавного управління без урахування грантів (**Індикативний цільовий показник**).

12. Ми визнаємо, що ризики є надзвичайно високими і продовжують зростати, і тому будемо протистояти додатковому тиску на бюджет, який може поставити під загрозу нашу важко здобуту стабільність. Що стосується доходів, ми продовжуватимемо утримуватися від запровадження податкових амністій протягом дії програми, а також від будь-яких податкових та адміністративних заходів, які можуть зменшити базу податкових надходжень. Крім того, будь-які податкові заходи, необхідні для підтримки імпорту, пов'язаного з національною обороною та безпекою, будуть цілеспрямованими, обмеженими у часі, контрольованими та підлягатимуть нагляду. Що стосується видатків, ми будемо протистояти тиску на неосновні категорії видатків, визнаючи і без того високі внески міжнародних донорів та партнерів, і надаватимемо пріоритет національній обороні. Крім того, ми будемо переглядати категорії видатків лише після консультацій з експертами МВФ та після визначення нових джерел фінансування або компенсуючих фіскальних заходів. Ми продовжуватимемо здійснювати жорсткий контроль за виконанням зобов'язань та суворий нагляд за виконанням бюджету головними розпорядниками бюджетних коштів.

13. Ми готові вжити фіскальних заходів, необхідних для забезпечення стабільності, стримування ризиків та досягнення цілей вступу до ЄС. Щодо останнього, після схвалення КМУ, у Парламенті зареєстровано законопроекти щодо поступового приведення акцизів на тютюнові вироби та пальне у відповідність до вимог ЄС (протягом другої половини 2024 - 2028 років). Також було подано законопроект щодо встановлення акцизів на солодкі газовані напої. Ми маємо на меті забезпечити якнайшвидше ухвалення цих законів. Також ведеться робота із розробки законодавства щодо оподаткування медичного канабісу та впровадження авансової сплати податку на прибуток на АЗС. Ми також визнаємо, що посилення контролю за виконанням законів є вкрай важливим, в тому числі для уникнення витоків та забезпечення справедливості, і будемо прагнути покращити адміністрування акцизного податку, в тому числі для тютюнових виробів. Зокрема, як передбачено в НСД, у співпраці з Міністерством цифрової трансформації ми розробляємо систему маркування та відстеження (track & trace system) і плануємо ввести її в дію до 1 січня 2026 року. Враховуючи баланс ризиків, ми будемо готові вжити можливих заходів для реагування на потенційні шоки. З цією метою продовжує свою роботу робоча група, яка вперше зібралася в лютому минулого року для визначення потенційних тимчасових заходів з наповнення бюджету на 2024 рік. Ми також маємо намір мобілізувати додаткове внутрішнє фінансування у разі необхідності.

14. Бюджет на 2025 рік відображатиме наші зусилля, спрямовані на забезпечення сталості, і буде підготовлений відповідно до стандартного графіка. Ми очікуємо, що наступний рік залишатиметься складним, із значним тиском на видатки, які відповідають нашим пріоритетам у сфері оборони, відбудови та розвитку. Ми визнаємо, що хоча зовнішні партнери залишатимуться важливим джерелом фінансування, нам потрібно буде активізувати наші зусилля, спрямовані на генерування доходів, у той час як видатки необхідно буде ретельно пріоритезувати. Ці зусилля допоможуть забезпечити фінансову спроможність бюджету та його відповідність принципам стійкості. Що стосується процедури, то відповідно до Бюджетного кодексу, Кабінет Міністрів України у червні ухвалить Бюджетну декларацію на 2025-2027 роки, яка після цього буде подана до Парламенту. Цей документ, що є нашою першою середньостроковою бюджетною декларацією з моменту відновлення норми Бюджетного Кодексу, є важливою віхою у зміцненні середньострокового бюджетного планування (див. §29), і стане основою для підготовки бюджету на 2025 рік. Ми залишаємося відданими дотриманню стандартного графіку, щоб забезпечити ретельну підготовку та своєчасне ухвалення.

15. У середньостроковій перспективі ми залишаємося відданими політиці, яка відповідає фіскальній та борговій стійкості. Повернення до стійкості включає три компоненти. По-перше, ми продовжимо впроваджувати фіскальне коригування протягом наступних років, щоб забезпечити середньостроковий первинний профіцит. Повоєнні пріоритети відновлення та відбудови, соціального захисту та підтримання обороноздатності вимагають проведення реформ, зосереджених на податковій політиці та адмініструванні. Ми націлені на те, щоб мобілізувати 3-4 відсотки ВВП додаткових надходжень протягом 2024-2027 років. По-друге, ми ретельно оцінюватимемо структуру фінансування і продовжуватимемо шукати зовнішню фінансову підтримку на максимально пільгових умовах, де це можливо. По-третє, ми працюватимемо над завершенням врегулювання зовнішнього державного боргу, що поверне державний борг і валові потреби у фінансуванні до керованих рівнів і у відповідність до параметрів програми (див. §38).

16. Безперервні атаки на нашу енергетичну інфраструктуру призвели до того, що наші потреби на відбудову перевищать ті, які були оцінені у третьому звіті «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення» (RDNA-3). Цей звіт, який був опублікований 15 лютого 2024 року, оцінив потреби на відбудову на рівні 486 млрд доларів США протягом наступних 10 років. Вирішення найбільших потреб у житловому, транспортному, торговельному та промисловому секторах буде життєво важливим для надання основних державних послуг, відновлення виробничого потенціалу економіки та забезпечення належного соціального захисту. Ремонт і відновлення у цих сферах також сприятиме поверненню тих, хто був змушений покинути країну. При розгляді ініціатив у цій сфері, ми будемо стежити за тим, щоб ці заходи узгоджувалися з поверненням до фіскальної та боргової стійкості. З цією метою ми ретельно оцінюватимемо структуру фінансування і шукатимемо фінансування на дуже пільгових умовах. Крім того, ми переконуємося, що механізми, які використовуються для фінансування відбудови, відповідатимуть принципам інтегрованого управління державними інвестиціями, щоб забезпечити включення критично важливих проєктів відбудови до середньострокового бюджетного планування (див. §29).

С. Стратегія фінансування

17. Своєчасне та передбачуване зовнішнє фінансування на належних пільгових умовах є важливою складовою нашої фінансової стратегії. Ми, як і раніше, дуже вдячні нашим донорам за значну бюджетну підтримку, яка з початку програми зросла до 45,1 млрд доларів США, з яких 11,8 млрд доларів США було надано протягом січня-травня 2024 року; до кінця року ми очікуємо додатково 26,1 млрд доларів США зовнішньої бюджетної підтримки. Протягом наступних 12 місяців програми, що підтримується МВФ, (липень 2024 - червень 2025) ми матимемо тверді фінансові запевнення завдяки великим багатостороннім та двостороннім зобов'язанням офіційного сектору. Подальша підтримка з боку ЄС, МФО та двосторонніх донорів у передбачених обсягах, на передбачених умовах і в передбачені терміни є життєво важливою для підтримки економічної та фінансової стабільності. Відповідно до цієї вимоги, ключові партнери запевнили нас у своїй подальшій підтримці після червня 2025 року, що створює хороші перспективи для забезпечення повного фінансування програми протягом усього періоду її реалізації.

18. Ми визнаємо необхідність подальшого посилення наших зусиль, спрямованих на забезпечення чистого внутрішнього фінансування протягом періоду дії програми, що сприятиме зусиллям з підтримання стабільності. Наша стратегія передбачатиме збільшення обсягу випуску облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку з метою отримання чистого позитивного фінансування у 2024 році.

- Станом на кінець травня 2024 року ми мобілізували чисте внутрішнє фінансування за рахунок облігацій на суму 46,1 млрд грн або майже 1,2 млрд доларів США, що дозволило нам до цього часу у поточному році досягти передбачуваного рівня пролонгації на рівні 132 відсотків. Ми продовжили розпочату минулого року роботу з приведення дохідності та строків погашення випусків у відповідність до ринкового попиту, а також з подовження строків погашення наших випусків. Близько 3,3 млрд грн випущено у формі спеціальних бенчмарк-облігацій, які банки можуть використовувати для виконання резервних вимог.
- Зважаючи на значну наявну та очікувану ліквідність в банківській системі, ми й надалі прагнемо визначити та реалізувати способи збільшення банківського фінансування, включаючи вивчення потоку ліквідності в банківську систему у розрізі кожного окремого банку та у розрізі банківських груп з метою розробки цільових стратегій, що сприятимуть збільшенню попиту на державні облігації, за підтримки спільної робочої групи під егідою Ради з фінансової стабільності (РФС), створеної у квітні 2023 року. З відповідним поєднанням підходів такі заходи можуть допомогти забезпечити додатне чисте внутрішнє фінансування протягом періоду дії програми. У зв'язку з цим, безперебійне функціонування вторинного ринку торгівлі державними облігаціями на фондових біржах є важливим, і ми прагнемо забезпечити продовження такої торгівлі на відповідних фондових біржах для підтримки ефективного формування цін та ліквідності ринку державних облігацій. Крім того, тривають обговорення між Мінфіном та НБУ щодо узгодження шляхів досягнення економії за іншим внутрішнім боргом.

Успішне розміщення внутрішніх боргових цінних паперів у поєднанні зі своєчасним зовнішнім фінансуванням на відповідних пільгових умовах дозволить нам виконати бюджет відповідно до плану, уникнути заборгованості та надалі уникати емісійного фінансування. Це також забезпечить

фінансування бюджету у такий спосіб, який відповідатиме цілям захисту макроекономічної та фінансової стабільності, а також досягненню боргової стійкості.

19. На додаток до пошуку шляхів реструктуризації зовнішнього боргу (139), ми забезпечимо відповідність нашої стратегії управління боргом нашим цілям в рамках програми. Процес врегулювання боргу за зовнішніми комерційними вимогами, який просувається вперед, матиме важливі наслідки щодо загального тягаря державного боргу і вплине на його структуру. Щоб відобразити ці зміни, ми плануємо опублікувати оновлену редакцію Середньострокової стратегії управління державним боргом (ССУДБ) до кінця 2024 року. Ми також зобов'язуємося посилити спроможність Агентства з управління боргом, у тому числі шляхом збільшення штату та підвищення кваліфікації персоналу. Ми продовжимо підтримувати розвиток внутрішнього ринку державних боргових зобов'язань, в тому числі за допомогою середньострокових зусиль, спрямованих на підтримку привабливості інструментів, випущених на місцевому ринку, диверсифікацію кола інвесторів (включаючи заохочення участі нерезидентів), а також обережне відновлення доступу до міжнародних ринків капіталу, що дозволить ринку облігацій відігравати активну роль у відбудові.

20. Ми сповнені рішучості посилити казначейське управління грошовими коштами та ліквідністю. Війна, що триває, та нещодавня невизначеність щодо термінів зовнішніх виплат призвели до волатильності у виконанні нашого бюджету. Ці події, а також наші постійні зусилля, спрямовані на посилення виконання бюджету та контролю за зобов'язаннями, спонукали нас вдосконалити прогнозування ліквідності та посилити управління грошовими коштами, щоб допомогти знизити волатильність та операційні витрати на управління казначейськими ресурсами. З цією метою, за технічної допомоги Податково-бюджетного департаменту (ПБД) МВФ ми провели діагностичну оцінку управління грошовими коштами та ліквідністю казначейства на основі вивчення найкращих міжнародних практик щодо ролі міністерств фінансів, казначейств, центральних банків та агентств з управління боргом. Ми аналізуємо висновки цієї діагностичної оцінки для покращення передбачуваності управління грошовими коштами та ліквідністю і, можливо, звернемося із запитом про отримання подальшої технічної допомоги.

D. Фіскальні структурні реформи

22. Незважаючи на невизначеність та ризики, ми продовжуємо реалізацію нашої програми структурних реформ, спрямованих на підтримку вступу до ЄС та досягнення цілей розвитку. У сфері державних фінансів ми зосередимося на наступних напрямках: (i) залучення достатніх надходжень для задоволення потреб у коштах для відбудови та фінансування соціальних видатків, керуючись про цьому метою підвищення ефективності, справедливості і простоти податкової системи, у тому числі через застосування власної багаторічної Національної стратегії доходів (НСД); (ii) підготовка нашої системи управління державними інвестиціями та державними фінансами до післявоєнної епохи, шляхом посилення процесів державного інвестування, циклу управління проєктами та контролю за зобов'язаннями; (iii) реформування та зміцнення пенсійної системи та системи соціального захисту, (iv) посилення фіскальної прозорості та управління

фіскальними ризиками; та (v) забезпечення фіскальної стійкості та передбачуваності бюджетної політики шляхом відновлення ролі середньострокового бюджетного планування (СБП).

Мобілізація надходжень

23. Наші зусилля, спрямовані на збільшення доходів через податкову політику та адміністративні реформи, скеровуються НСД. НСД, ухвалена в грудні 2023 року, має на меті створення справедливого та конкурентного податкового середовища для забезпечення надходжень, достатніх для досягнення наших повоєнних цілей розвитку, зберігаючи при цьому фіскальну та боргову стійкість. НСД, що розроблена за підтримки ТД ПБД МВФ, є керівництвом для координації між державними установами, донорами, приватним сектором та громадянським суспільством з питань податкової політики та адміністрування під проводом Міністерства фінансів України. Оскільки зараз наша увага зосереджена на впровадженні НСД, ми розробили детальні плани впровадження з конкретними графіками для реформ у царині податкового адміністрування, митниці та податкової політики. Важливо зазначити, що ми продовжимо утримуватися від будь-яких заходів податкової політики та адміністрування, що можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень, і, відповідно, ми утримуватимемося від включення нових категорій платників податків до існуючих пільгових режимів.

24. Заходи податкової політики на найближчу перспективу зосереджені на збільшенні надходжень від акцизів, подальшій гармонізації із законодавством ЄС та впорядкуванні податкових пільг. Ми нещодавно подали на розгляд закон про підвищення ставок акцизів, що є першим кроком до поступового підвищення ставок до мінімальних рівнів ЄС у середньостроковій перспективі (див. також ¶13). Відповідно до НСД, ми також плануємо більш адресно та раціонально надавати податкові пільги, мінімізувати втрати надходжень до бюджету та не допускати порушення принципу справедливості та економічної ефективності. З цією метою ми спочатку взяли на себе зобов'язання провести оцінку ефективності податкових пільг, включаючи їхню вартість для бюджету. Після подальших консультацій ми розглядаємо можливість застосування поетапного підходу, який дозволить забезпечити більшу глибину та безперервність такого аналізу. Відповідно, після консультацій в рамках технічної допомоги ПБД МВФ ми спочатку розробимо та затвердимо формальну методологію оцінки податкових пільг та керівні принципи, які визначатимуть (i) кількість питань, що стосуються податкових пільг, які підлягають оцінці протягом щорічного циклу, (ii) стандартизований шаблон оцінки та (iii) процес публікації основних результатів оцінки **(Структурний маяк, кінець липня 2024 року, який пропонується переглянути та перевстановити на кінець вересня 2024 року).** Згодом цю методологію буде поетапно впроваджено і поступово застосовано до всіх відповідних питань, спочатку до найбільш значущих податкових видатків, що призведе до регулярного циклу оцінювання всіх аспектів протягом кількох років.

25. Протягом наступних кількох років ми здійснимо важливі реформи податкової політики, керуючись НСД, щоб задовольнити повоєнні потреби. На додаток до впорядкування податкових пільг, ми посилюватимемо мобілізацію доходів шляхом:

- (i) розробки комплексного пакету заходів на післявоєнний період для реформування оподаткування викидів вуглецю на основі концепції захисту навколишнього середовища; (ii) аналізу та оцінки оподаткування видобувних галузей; та (iii) визначення принципів оподаткування віртуальних активів, узгоджених з правилами ЄС, зокрема що стосується обміну інформацією та ініціатив Глобального форуму ОЕСР. Робота в деяких з цих сфер вже розпочалася і буде підтримуватися за допомогою технічної допомоги з боку ПБД МВФ та інших міжнародних партнерів з розвитку.
- У майбутньому, коли складуться відповідні умови, ми також розглянемо реформи, спрямовані на те, щоб зробити податкову систему більш справедливою (наприклад, шляхом запровадження більш прогресивного податку на доходи фізичних осіб (ПДФО)). Однак, як зазначено у НСД, такі реформи ПДФО потребують адміністративних реформ, у тому числі щодо захисту конфіденційності податкових даних у системах ДПС.
- Ми також розробляємо законодавчі зміни для впровадження правил боротьби з практиками ухилення від сплати податків, які враховують вимоги Директиви ЄС щодо протидії ухиленню від сплати податків (EU ATAD) та найкращі міжнародні практики запобігання ухиленню від сплати податків і забезпечують ефективний захист податкової бази від розмивання та виведення прибутку з-під оподаткування.

26. У найближчий час зусилля з реформування Державної податкової служби (ДПС) зосереджені на розбудові довіри громадськості до ДПС та розробці сучасних практик управління комплаєнс-ризиками:

- Результати опитування платників податків, проведеного у 2022 році, підкреслили необхідність покращення сприйняття громадськістю ДПС через покращення обслуговування платників податків та антикорупційні реформи. Наразі ми працюємо над усуненням проблем, виявлених під час опитування. За підтримки Світового Банку у квітні 2024 року вже розпочалося аналогічне опитування, що проводиться незалежною компанією, результати якого будуть опубліковані впродовж двох тижнів з моменту їх отримання ДПС не пізніше, ніж у серпні 2024 року.
- Ми затвердимо довгостроковий План цифрового розвитку ДПС відповідно до плану виконання НСД (до кінця 2024 року). Він включатиме заходи з поступової консолідації ІТ платформ та інформаційних ресурсів та їх адміністрування незалежним адміністратором.
- Ми вживатимемо заходів для забезпечення конфіденційності та захисту даних в системах ДПС (включаючи інформацію, отриману від платників податків та податкових агентів). Для посилення конфіденційності податкових даних в органах ДПС, до кінця 2024 року ми розробимо концепцію використання податковими органами анонімізованих даних (маскування даних) про платників податків (див. розділ 4.2.3 НСД), до моменту виявлення ризику невиконання податкових зобов'язань. Ці зміни в наших системах набудуть чинності до кінця 2026 року.

- Для вдосконалення нашого ризик-орієнтованого підходу до податкового адміністрування, ми розробимо методологію для впровадження системи управління податковими ризиками. З цією метою ми приймемо комплексний план покращення комплаєнсу (Загальний план покращення комплаєнсу), що охоплюватиме виявлення, аналіз, оцінку та мінімізацію ризиків за основними видами податкових ризиків. До кінця червня 2024 року ми запустимо пілотне випробування нової системи управління комплаєнс-ризиками, що потребує постанови КМУ.
- Ми також працюємо над: (i) організаційною реструктуризацією, яка відображатиме результати функціонального аналізу (до кінця 2024 року) для кращого узгодження організаційної структури ДПС з принципом функціонально організованого податкового адміністрування та підтримки сучасних практик управління комплаєнс-ризиками за функціональним принципом; (ii) визначенням критеріїв оцінки результативності та ефективності Антикорупційної програми ДПС; (iii) впровадженням IT-рішень для SAF-T UA (електронний формат подання даних великими платниками податків, захід, передбачений у НСД, що імплементується в рамках підтримки заходів з набуття членства ЄС); (iv) підвищенням ефективності обміну інформації з іноземними компетентними органами (в тому числі отримання позитивної оцінки Глобального форуму ОЕСР щодо зрілості системи управління інформаційною безпекою).

27. У найближчій перспективі зусилля з реформування Державної митної служби (ДМС) зосереджені на сферах, критично важливих для зниження корупційних ризиків:

- Ми ухвалили законодавство, яке відновлює пост-митний аудит, що набуває чинності наприкінці травня 2024 року, на додаток до відновлення податкових перевірок та усунення потенційних лазівок в управлінні процесами комплаєнсу.
- Ми ухвалили законодавство про криміналізацію митного шахрайства у великих розмірах та контрабанди, яке набуває чинності з 1 січня 2024 року для підакцизних товарів та з 1 липня 2024 року для всіх інших товарів. Ми також подали законопроект щодо модернізації системи адміністративної відповідальності за порушення митних правил, який має бути ухвалений до кінця 2024 року.
- Ми подали до Парламенту проєкт суттєвих змін до Митного кодексу, щоб привести законодавство у відповідність до найкращої міжнародної практики. Ця реформа (i) спростить процедури, (ii) уточнить порядок поводження з митним боргом, (iii) створить правову основу для звільнення митників, включаючи роль перевірки на доброчесність у рамках періодичної переатестації (перевірки їхньої кваліфікації та доброчесності), (iv) створить дисциплінарний комітет, (v) впровадить набір персоналу митниці на контрактній основі, (vi) забезпечить узгодженість із законодавством і правилами ЄС, а також (vii) забезпечить, щоб ДМС, зважаючи на її центральну роль у державних фінансах, залишалася підпорядкованою та підзвітною Міністерству фінансів України. Ми маємо намір запровадити прозорий процес відбору керівництва на основі заслуг, з перевіркою на доброчесність та за змістовної участі експертів з міжнародним досвідом, що буде

узгоджуватися з відповідним законодавством. Закон також і надалі запобігатиме повторному прийняттю на роботу осіб, раніше звільнених з державної служби за порушення етики. Наразі ми розглядаємо поправки до початкової пропозиції і продовжимо консультації з МВФ та іншими міжнародними партнерами. Ми прагнемо ухвалити зміни до Митного кодексу, що відповідатимуть найкращим практикам, до кінця жовтня 2024 року (**запропонований Структурний маяк, кінець жовтня 2024 року**).

- Ми запустимо ініціативу з визначення критеріїв оцінки впливу Антикорупційної програми ДМС до кінця вересня 2024 року. Ця оцінка буде підкріплена регулярними (кожні два роки) незалежними опитуваннями учасників ЗЕД (трейдерів) щодо сприйняття рівня доброчесності на митниці. Більше того, ми працюємо над: (i) реформуванням політики управління персоналом та політики оплати праці; (ii) покращенням оперативного управління митницею з Центрального офісу служби, включаючи розвиток центрів експертизи для різних функціональних завдань, та (iii) перенесенням підтвердження / перевірки митної документації з пунктів перетину кордону до управлінь всередині території країни.

28. Бюро економічної безпеки України (БЕБ). З огляду на важливість посилення контролю за комплаєнсом та виявлення тяжких фінансово-економічних злочинів необхідно посилити аналітичну підтримку для виявлення ухилення від сплати податків. З цією метою ми ухвалимо новий закон про БЕБ (**Структурний маяк, кінець червня**), який встановлюватиме чіткий мандат та обсяг слідчих повноважень для БЕБ, що відповідатиме найкращим практикам, зосереджуючись на основних економічних злочинах та зміцненні його аналітичного потенціалу (що доповнюється зусиллями, спрямованими на забезпечення спроможності ДПС та ДМС ефективно протидіяти порушенням у податковій та митній сферах). Діяльність БЕБ спрямовуватиметься та координуватиметься Кабінетом міністрів України, зважаючи на те, що БЕБ зосереджується на боротьбі з тяжкими економічними злочинами. Існуюче розмежування між слідчими повноваженнями БЕБ та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) буде збережено. Крім того, цей закон створює правове підґрунтя для функціонування БЕБ з метою (i) розвитку відкритого, прозорого та конкурентного процесу відбору керівництва та персоналу; (ii) посилення вимог до конкурсної комісії на посаду голови БЕБ, включно з наданням ключового і вирішального голосу незалежним експертам з міжнародним досвідом; (iii) створення дисциплінарного комітету; (iv) запровадження контрактної системи для працівників; та (v) розробки механізму атестації на основі високорівневих принципів, закріплених у законі, та процедурах, затверджених новим головою БЕБ; будуть визначені пріоритети атестації керівників, та її буде проведено в обґрунтовані строки після призначення нового голови БЕБ.

Відновлення середньострокового бюджетного планування

29. Ми продовжимо вдосконалювати планування видатків та середньострокове бюджетне планування (СБП). За підтримки технічної допомоги від МВФ ми проведемо діагностику довоєнних політик та практик середньострокового бюджетного планування на їх відповідність найкращим практикам (**Структурний маяк, кінець жовтня 2024 року**). З цієї метою ми здійснили перший цикл «геп»-аналізу, який визначив ключові напрямки нашої роботи. У

цьому контексті, як перший крок, ми розпочали з підготовки Бюджетної декларації на 2025-2027 роки та надіслали листа головним розпорядникам бюджетних коштів з проханням поділитися з Мінфіном інформацію щодо основних факторів, на яких ґрунтується розрахунок базових витрат на державні послуги на зазначений період. Це важливий внесок у підвищення довіри до фіскальних прогнозів та оцінку прийнятності існуючих політик. На основі цього діагностичного обстеження ми застосуємо послідовний підхід до зміцнення середньострокового бюджетного планування та поширення середньострокового бюджетного планування на бюджети органів місцевого самоврядування та соціальні фонди. У зв'язку з цим ми нещодавно подали до парламенту законопроект (законопроект № 11131) щодо відновлення середньострокового бюджетного планування для місцевих бюджетів. Серед пріоритетів також ключові кроки, спрямовані на приведення СБП у відповідність до міжнародних практик та вимог ЄС. У перспективі ми очікуємо на постійну підтримку МВФ у вигляді технічної допомоги для покращення оцінки базових видатків в інструкціях з підготовки Бюджетної декларації на 2026-2028 роки та Бюджету на 2026 рік.

Пенсії та соціальні видатки

30. За сприяння технічної допомоги Світового банку ми готуємо зміни до пенсійної системи та механізмів підтримки вразливих верств населення:

- **Пенсії.** Ми плануємо працювати над комплексними концептуальними засадами для вдосконалення пенсійної системи і розглядаємо можливість запровадження другого рівня пенсійної системи, коли для цього з'являться відповідні умови. Ми ще раз наголошуємо, що будь-які запропоновані законодавчі зміни, що збільшують пенсійні видатки, повинні супроводжуватися середньостроковим аналізом фіскальної та боргової стійкості, а також чітким визначенням необхідних для цього джерел фінансування у змінах до бюджету Пенсійного фонду України. Ми будемо утримуватися від: (i) запровадження нових спеціальних пенсій або пільг; (ii) запровадження нових дискреційних підвищень виплат; та (iii) прийняття змін, які будуть призводити до зменшення законодавчо визначеного пенсійного віку.
- **Механізми підтримки вразливих категорій населення.** Ми працюємо над подальшим посиленням адресності та перевірки доходів при наданні пільг вразливим верствам населення. За підтримки Світового банку, в тому числі через програмну позику, ми працюємо над законопроектами щодо консолідації різних видів соціальних виплат. Зокрема, ми вивчаємо можливості інтеграції різних програм соціальної допомоги в єдиний уніфікований пакет на основі індивідуальних потреб незалежно від статусу отримувача (наприклад, ВПО або не-ВПО). У цьому контексті ми також підвищили поріг доходу для отримання права на участь у програмі гарантованого мінімального доходу (ГМД) на 10 відсотків.

Фіскальна прозорість та ризики

31. Заходи з підвищення фіскальної прозорості та зменшення фіскальних ризиків залишаються важливою частиною нашої програми. Зокрема:

- Включивши Звіт про фінансові ризики (ЗФР) до бюджету на 2024 рік, ми досягли значного прогресу в посиленні нашого аналізу ризиків. У майбутньому ми включимо до нього консолідоване бачення аналізу фінансових результатів та стрес-тестування основних ДП. Ми також робимо кроки, спрямовані на вдосконалення політики та практики щодо включення аналізу, що міститься у ЗФР, у процес підготовки щорічного бюджету, посилюючи інтеграцію фінансових ризиків на всіх етапах бюджетного циклу. Як перший крок, ми надіслали листа профільним міністерствам та головним розпорядникам бюджетних коштів з проханням розпочати ідентифікацію ключових фінансових ризиків. Отримана інформація щодо ключових фінансових ризиків у подальшому буде включена в середньострокову бюджетну декларацію на 2025-2027 роки.
- На основі нещодавньої технічної допомоги МВФ з оцінки ризиків та стрес-тестування ДП ми продовжимо вдосконалювати стрес-тестування ДП за різними сценаріями. Ми визначимо найважливіші державні компанії, які серйозно постраждали від війни, а також підготуємо оцінку їхніх потенційних фінансових та квазі-фінансових витрат (**Структурний маяк, кінець вересня 2024 року**). Ми вже звернулися до МВФ із запитом про технічну допомогу для підтримки нашої роботи і працюємо над визначенням охоплення та часових рамок проведення цієї оцінки.
- Для посилення зв'язку між оцінкою фінансових ризиків та передбачуваністю державних видатків ми розробимо методологічне керівництво для оцінки фінансових ризиків у ключових сферах видатків та умовних зобов'язань, включаючи ДПП, гарантії та ДП. Завдяки більш тісній інтеграції цих оцінок на ранніх стадіях бюджетного циклу, аналіз фінансових ризиків може забезпечити кращу обґрунтованість бюджетних та фінансових рішень. У цьому процесі ми співпрацюватимемо з Мінекономіки та іншими галузевими міністерствами для розробки методологічних рекомендацій відповідно до сфери їхньої відповідальності, та встановлення більш тісного зв'язку між оцінкою фінансових ризиків та передбачуваністю державних видатків.
- За підтримки триваючої технічної допомоги МВФ Мінфін продовжить розробку плати за гарантії, що базується на оцінці ризиків, та підготує зміни до діючої постанови. Наступна місія технічної допомоги МВФ очікується у липні – серпні 2024 року.
- У співпраці з Мінекономіки, Мінфін опублікує перелік ДПП та підготує аналіз пов'язаних з ними ризиків та потенційного впливу на бюджет 2025 року та наступні роки до кінця вересня 2024 року.

32. Ми впроваджуємо реформи для зменшення дефіциту та обмеження фінансових ризиків від кредитної програми Фонду розвитку підприємництва (ФРП) "5-7-9". Відповідно до концептуальної записки щодо ФРП, розробленої Мінфіном у консультаціях з Мінекономіки (**Структурний маяк, кінець березня 2024 року, виконаний**), ми зменшили банківську маржу на 300-500 базисних пунктів та знизили максимальний розмір кредитів на поповнення обігових коштів для неперіоритетних секторів з 150 млн грн до 5 млн грн. Попереднє відставання у виплаті банківських компенсацій було врегульовано. Наразі ми працюємо над рештою заходів для

обмеження дефіциту програми у 2024 році та його ліквідації у 2025 році, включаючи (i) відновлення правил надання державної допомоги та (ii) подальше фокусування програми на «нижню частину» середніх підприємств до кінця червня 2024 року. Водночас, впровадження ESG-критеріїв (критеріїв екологічного, соціального та корпоративного управління) (в міру можливості до кінця 2024 року) покращить якість програми та ще більше обмежить її розмір.

33. Мінфін залишається відповідальним за нагляд за ФРП. Ми розробили механізм координації з чітко визначеними ролями Мінекономіки та Мінфіну. В той час як Мінекономіки збереже свою роль у визначенні пріоритетних секторів для підтримки МСП, Мінфін буде здійснювати контроль та моніторинг витрат в рамках програми. Це забезпечує належний баланс між цілями підтримки МСП та фіскальними ризиками і гарантує дотримання встановлених напрямів та лімітів банківського кредитування. Асигнування на програму «5-7-9» у бюджеті на 2025 рік будуть відповідати параметрам програми. Ми також забезпечимо, щоб програма «5-7-9» залишалася виключно в межах ФРП, не допускаючи її делегування іншим установам (або відтворення ними).

34. Реформування програми «5-7-9» супроводжується заходами з посилення ефективності та сталості ФРП. Мінфін у співпраці з міжнародними партнерами замовив проведення незалежної оцінки ФРП (яка має бути завершена до кінця 2024 року) та його програм підтримки з метою вдосконалення їх операційного дизайну для ефективного обслуговування лише тих МСП, які стикаються з суттєвими бар'єрами у фінансуванні, а також інформування щодо майбутньої ролі ФРП. Крім того, у 2024 році Світовий банк проведе огляд ефективності політики програми «5-7-9». Для забезпечення правової визначеності та залучення широкого кола кваліфікованих кандидатів до наглядової ради ФРП ми нещодавно ухвалили закон, який прирівнює зобов'язання щодо декларування активів іноземних незалежних членів наглядової ради ФРП до зобов'язань незалежних іноземних членів наглядових рад державних банків. Для подальшого зміцнення управління та фінансової самодостатності ФРП ми зобов'язуємося забезпечити:

- Підвищення комісії ФРП з 0,15% до 0,5% та перенесення відповідальності за її сплату з держави на банки-учасники програми «5-7-9» (до кінця вересня 2024 року).
- Створення наглядової ради ФРП з більшістю незалежних кандидатів (до кінця вересня 2024 року).
- Підготовку законопроекту для уточнення мандату та забезпечення незалежності наглядової ради, як зазначено в нашій концептуальній записці щодо ФРП (до кінця 2024 року).

35. Щоб обмежити фіскальні ризики, будь-які державні кредитні механізми або установи з фінансування розвитку будуть чітко дотримуватися найкращої міжнародної практики. Ми забезпечимо, щоб будь-яке законодавство в цих питаннях відповідало найкращій міжнародній практиці. Зокрема, ми забезпечимо, щоб будь-яка пропозиція враховувала необхідність належного нагляду (в тому числі з боку компетентних органів), наявності бізнес-моделі, що забезпечує довгострокову фінансову стійкість для зменшення фіскальних ризиків, а також передбачала наявність надійних систем управління ризиками та стандартів корпоративного

управління для забезпечення ізолювання від політичного втручання. Перед започаткуванням будь-яких подібних програм ми консультуватимемося з експертами МВФ та іншими міжнародними партнерами.

36. Ми продовжимо підвищувати прозорість управління та витрачання бюджетних коштів і коштів на спеціальних рахунках:

- **Фонд ліквідації наслідків збройної агресії.** Фонд добре виконав свою місію в контексті бюджету 2023 року, підтримавши відновлення зруйнованого та пошкодженого майна на суму в 38,1 млрд грн. У 2024 році Фонд продовжить виконувати свою мету, як це передбачено статтею 28 Закону про Державний бюджет на 2024 рік. Очікується, що джерелом фінансування діяльності Фонду буде невитрачений залишок коштів у розмірі близько 24 мільярдів гривень станом на кінець 2023 року.
- **Спеціальні рахунки.** У квітні 2023 року ми внесли зміни до Бюджетного кодексу, щоб забезпечити прозорість джерел, використання та звітності про кошти на спеціальних рахунках. Починаючи з середини 2023 року, Мінфін публікує інформацію про джерела та використання коштів на спеціальних рахунках, пожертвуваних фізичними та юридичними особами. Ми прагнемо до подальшої прозорості та підзвітності цих рахунків.

Посилення управління державними інвестиціями

37. Ми розпочали імплементацію розробленої у 2023 році дорожньої карти з метою реформування управління державними інвестиціями (УДІ), що окреслює амбітний порядок денний. Ця дорожня карта допоможе поступово усунути виявлені недоліки у сферах (i) стратегічного планування, (ii) інтеграції державних інвестицій у СБП, (iii) процедур підготовки, оцінки, відбору та реалізації проєктів, (iv) інституційної спроможності та (v) моніторингу та оцінки реалізації. Як перший крок до реалізації дорожньої карти ми нещодавно створили Стратегічну інвестиційну раду (CIP), яка відіграватиме центральну роль у визначенні портфеля проєктів. До кінця вересня 2024 року CIP розгляне перелік державних інвестиційних проєктів для включення до бюджету на 2025 рік. За підтримки технічної допомоги МВФ та/ або інших партнерів ми продовжуватимемо реалізовувати дорожню карту, доповнивши її урядовою постановою з конкретним планом дій та часовими рамками, що забезпечить чіткий зв'язок між середньостроковим бюджетним плануванням та національними пріоритетами відновлення, визначивши роль Мінфіну як основного контролера, що передбачає центральну роль Мінфіну на всіх етапах управління державними інвестиціями. **(Структурний маяк, кінець грудня 2024 року).** Ми внесемо зміни до Бюджетного кодексу (до кінця 2024 року), щоб встановити чіткі інституційні зв'язки між СБП, УДІ та пріоритетами відновлення, таким чином посилюючи інституційну роль Мінфіну як контролера державних інвестицій та зменшуючи ризики для боргової стійкості. Буде посилено координацію між Мінфіном, Мінекономіки, Міністерством інфраструктури та іншими галузевими міністерствами, які залишаються відповідальними за виконання проєктів. Тим часом ми продовжимо працювати над посиленням політики управління державними інвестиціями відповідно до найкращих практик СБП та УДІ (¶29), дотримуючись принципів бюджетної єдності, узгодженості та передбачуваності.

Е. Стратегія зовнішнього боргу

38. Для того щоб сприяти відновленню боргової стійкості на перспективній основі, 24 березня 2023 року ми публічно оголосили про свій намір перейти до врегулювання нашого зовнішнього державного боргу. Наша стратегія спрямована на те, щоб допомогти закрити розриви у фінансуванні протягом періоду дії програми, зменшити валові потреби у фінансуванні до керованого рівня, у тому числі після завершення програми, а також вивести державний борг на траєкторію стійкості. Крім того, наша стратегія розрахована на формування умов, необхідних для залучення приватного сектору до післявоєнної відбудови України та враховує важливість збереження фінансової стабільності. Для цього ми уклали контракти з зовнішніми фінансовими радниками й прагнемо процесу, що викликає довіру, з прозорими потоками інформації та комунікацією. Ми продовжуємо обговорювати нашу стратегію з приватними кредиторами та відкриті до їхніх відгуків. Нашою метою залишається відновлення боргової стійкості та забезпечення фінансування програми у повному обсязі протягом всього періоду її дії, у тому числі за умов реалізації песимістичного сценарію.

39. Врегулювання боргу передбачає такі елементи:

- *Офіційний двосторонній борг.* Кредитори Групи кредиторів України взяли на себе зобов'язання щодо двоетапного процесу, який передбачає продовження поточного режиму призупинення виплат за борговими зобов'язаннями, а також окремо запевнили у тому, що до фінального перегляду програми за підтримки МВФ буде узгоджена остаточна боргова операція, достатня для того, щоб відновити стійкість державного боргу. Перший етап - продовження поточного режиму призупинення виплат за борговими зобов'язаннями до 2027 року - був офіційно завершений у грудні 2023 року. Ми будемо прагнути проведення врегулювання на порівнянних умовах з іншими офіційними кредиторами.
- *Зовнішній комерційний борг.* Нашою метою залишається досягнення домовленості про реструктуризацію боргу з міжнародними власниками наших облігацій та іншими комерційними кредиторами, що беруть участь у процесі, до того часу, як у серпні 2024 року завершиться нинішній режим призупинення виплат за борговими зобов'язаннями. З цією метою, а також для забезпечення сумісності з відповідними політиками Фонду:
 - (i) Наразі ми працюємо з нашими юридичними та фінансовими радниками, ведучи дискусії з власниками облігацій, над досягненням угоди, що відповідатиме цільовим показникам боргової стійкості програми за останнім базовим сценарієм;
 - (ii) Ми зобов'язуємося проводити подальше врегулювання зовнішніх комерційних вимог, необхідне для відновлення боргової стійкості, відповідно до параметрів програми. Ми зазначаємо, що надзвичайно високий рівень невизначеності, який зараз існує, означає, що важко визначити майбутній сценарій. Якщо сценарій, що переважатиме під час передостаннього перегляду програми (або коли знизиться надзвичайно високий рівень

невизначеності, якщо це станеться раніше), буде гіршим, ніж той, на якому базується поточна реструктуризація, тоді буде необхідне подальше врегулювання. Очікується, що подальше врегулювання відбудеться після того, як знизиться надзвичайно високий рівень невизначеності, або, найпізніше, на час передостаннього перегляду програми. Ми продовжуємо залучати юридичних та фінансових радників для надання допомоги в цьому процесі, а також проводимо консультації з кредиторами щодо можливого подальшого врегулювання, включаючи обмін інформацією про потенційний діапазон результатів. Враховуючи час, який може знадобитися для того, щоб досягти моменту, коли можна буде зробити пропозицію, ми зобов'язуємося продовжувати регулярні консультації з кредиторами, в тому числі надавати оновлену інформацію в міру її надходження.

40. Для досягнення нашої цілі забезпечення боргової стійкості ми продовжуватимемо суворо обмежувати видачу гарантій (*Кількісний критерій ефективності*). Цей ліміт узгоджується з відновленням відповідних статей Бюджетного кодексу. Буде забезпечено достатній простір для надання гарантій за кредитами міжнародних фінансових організацій (МФО) та іноземних урядів на проекти, у тому числі, спрямовані на відновлення та відбудову.

F. Монетарна та валютно-курсова політика

41. Наша монетарна та валютно-курсова політика спрямована на захист цінової та зовнішньої стабільності, а також забезпечення достатнього рівня міжнародних резервів. Керуючись нашою [Стратегією](#), ми адаптуємо нашу монетарну та валютно-курсову політику до змін макроекономічних умов та перспектив, у тому числі обережно продовжуючи валютну лібералізацію.

Монетарна політика

42. Ми збережемо відповідну монетарну політику для підтримки цінової стабільності, управління інфляційними очікуваннями та сприяння стабільності валютного ринку. Зважаючи на швидку дезінфляцію в поєднанні зі сприятливою інфляційною траєкторією, ми продовжили цикл пом'якшення, знизивши облікову ставку (ОС) на 150 б.п. цього року, швидше, ніж передбачалося на початку цього року. Зважаючи на те, що інфляція залишається близькою до цільового показника, інфляційні очікування поліпшилися, а успішний перехід до більшої гнучкості обмінного курсу посилив роль інфляції як номінального якоря монетарної політики. Крім того, контроль над інфляцією посилюється завдяки поступовому відновленню каналів монетарної трансмісії, в тому числі завдяки відновленню ефективності виконання ОС своєї ролі як монетарного інструменту під впливом заходів, вжитих Національним банком. Загалом, відповідно до нашої Стратегії та за дотримання викладених у ній умов, ми продовжимо поступове повернення до повноцінного режиму інфляційного таргетування. Наша тверда налаштованість на досягнення та утримання цінової стабільності в середньостроковій перспективі має вирішальне значення для формування інфляційних очікувань. Наш перехідний режим відрізняється від довоєнного в аспекті керованої гнучкості обмінного курсу, який є життєво важливим інструментом політики в умовах високої невизначеності. Гнучкість, яка притаманна нашому режиму інфляційного таргетування і

передбачає можливість короткострокового відхилення від інфляційної цілі у відповідь на шоки, має полегшити адаптацію української економіки до шоків, зберігаючи при цьому контроль над очікуваннями. Для цього ми плануємо спрямовувати монетарну політику на утримання помірної інфляції протягом 2024 року з подальшим її поверненням у напрямі до цільового показника 5 відсотків на прогностичному горизонті НБУ. Оскільки інфляція, як очікується, залишатиметься контрольованою на горизонті політики за базового сценарію, ми бачимо подальші можливості для продовження циклу пом'якшення політики, хоч і повільнішими, ніж у попередніх кварталах, темпами, що буде залежати від балансу ризиків для інфляції та економічних перспектив на прогностичному горизонті НБУ. НБУ має намір адаптувати свою монетарну політику, якщо баланс ризиків для інфляції та економічного прогнозу суттєво зміниться на прогностичному горизонті. Загалом, відповідно до нашої Стратегії, ми маємо намір утримувати достатньо високі позитивні реальні процентні ставки для підтримки цінової та зовнішньої стабільності.

43. З метою забезпечення належної привабливості гривневих інструментів та посилення монетарної трансмісії ми продовжимо корегувати операційний дизайн нашої монетарної політики, а також вживатимемо заходів з управління структурною ліквідністю банківської системи. У жовтні 2023 року ми перейшли від коридору до системи «нижньої межі», узгодивши ОС із ставкою за основним інструментом, Депозитним сертифікатом (ДС) «овернайт», тим самим посиливши роль ОС. Ми також зберегли 3-місячні депозитні сертифікати (доступ до яких прив'язаний до зростання гривневих строкових депозитів), які підтримують реальну дохідність та обсяги таких депозитів, посилюючи валютну стабільність та фінансування банків. Ми продовжуємо вносити технічні корективи до операційного дизайну, щоб краще узгодити його з належними монетарними умовами та посилити трансмісію монетарної політики, а також підтримати зовнішню стабільність і резерви. Нещодавно це включало коригування умов доступу до придбання 3-місячних депозитних сертифікатів, скорочення спреда між ставками за 3-місячними депозитними сертифікатами і депозитними сертифікатами «овернайт» та зменшення спреда між обліковою ставкою та ставкою рефінансування. Ми продовжимо стежити за впливом на поведінку банків та трансмісію монетарної політики в міру запровадження подальших змін, забезпечуючи їх ретельне калібрування, зберігаючи привабливість гривневих активів та монетарну стабільність. З часом, відповідно до еволюції умов ліквідності, ми можемо розглянути можливість запровадження інструментів зі строком погашення більше, ніж овернайт, щоб досягти, серед іншого, збільшення середньої строковості погашення наших стерилізаційних операцій, враховуючи наслідки для первинного ринку державних облігацій.

Валютно-курсова політика

44. Ефективна реалізація режиму керованої гнучкості обмінного курсу посилила спроможність валютного ринку до само збалансування і підвищує роль обмінного курсу як амортизатора шоків, зберігаючи при цьому резерви. Обмінний курс, хоча і підтримуваний валютними інтервенціями, коливається в обох напрямках у відповідь на ринкову кон'юнктуру, відображаючи ефект від внутрішніх та зовнішніх шоків. Торговельна активність на валютному ринку суттєво зросла, що супроводжувалося помітним збільшенням його глибини: з моменту переходу до керованого гнучкого курсоутворення обсяг операцій без участі Національного банку

збільшився більш ніж утричі, а їхня частка - більш ніж удвічі. У лютому-квітні 2024 року спред між готівковим та офіційним курсами залишався «затиснутим» у межах 2%, синхронізуючи таким чином різні сегменти валютного ринку. Загалом це сприяє зниженню чутливості валютного ринку до короткострокової волатильності та посиленню його здатності до самозбалансування. Надання можливості обмінному курсу пристосовуватись до внутрішніх та зовнішніх шоків посилить стійкість української економіки та валютного ринку. Ми продовжуємо уважно стежити за ситуацією на валютному ринку та калібрувати нашу політику валютних інтервенцій для забезпечення досягнення цілі програми щодо забезпечення цінової та зовнішньої стабільності, у тому числі забезпечення відповідності цільовим показникам ЧМР за програмою. Уникнення надмірної волатильності обмінного курсу в рамках режиму керованої гнучкості сприятиме подальшому утриманню інфляційних та курсових очікувань під контролем, а отже, збереженню довіри до гривні та допомагатиме спрямовувати інфляцію до цільового показника на прогнозованому горизонті НБУ. Ми також продовжимо сприяти функціонуванню готівкового валютного ринку для забезпечення вузького та стабільного спреда відповідно до нашої Стратегії, в тому числі, шляхом полегшення доступу до безготівкової валюти та збільшення пропозиції готівкової валюти залежно від ринкової кон'юнктури.

45. Ми маємо намір підтримувати достатній рівень валютних резервів протягом періоду дії програми для забезпечення зовнішньої стабільності. У першому кварталі 2024 року рівень валютних резервів залишався високим, зважаючи на слабший, ніж очікувалося, чистий попит на іноземну валюту на початку року через фіскальні обмеження, кращі, ніж очікувалося, показники чистого експорту та нижчий рівень впливу приватного капіталу, що дозволило нам упевнено виконати **Кількісний критерій ефективності** щодо чистих міжнародних резервів на кінець березня. Незважаючи на ці позитивні зрушення, ми просимо скорегувати нижню межу ЧМР станом на кінець червня 2024 року, що є кількісним критерієм ефективності, в першу чергу у зв'язку із зміщенням терміну надходження очікуваного фінансування від США. З іншого боку, нові значення критеріїв ефективності на кінець вересня та кінець грудня 2024 року встановлені вищими за значення індикативних цільових показників, що були спрогнозовані під час попереднього перегляду, щоб відобразити поліпшення ефективності функціонування зовнішнього сектору та зміщення терміну надходження зовнішнього фінансування, а також нашу незмінну налаштованість на забезпечення зовнішньої стійкості.

46. Ми продовжуємо ретельно коригувати валютні обмеження для підтримки економічного відновлення, зберігаючи при цьому стабільність валютного ринку та враховуючи міркування національної та міжнародної безпеки. Відповідно до нашої Стратегії, ми обережно пом'якшили валютні обмеження, зокрема нещодавно послабили обмеження на імпорт послуг, репатріацію дивідендів та погашення зовнішніх позик, а також сприяли міжнародному лізингу та збільшили ліміти на перекази коштів для окремих суб'єктів господарювання. Ці реформи спрямовані на покращення інвестиційного середовища, полегшення управління боргом та сприяння притоку капіталу в Україну, з урахуванням оцінок макроекономічних умов та перспектив, а також забезпечуючи узгодженість із загальним комплексом заходів економічної політики. Ми й надалі зберігатимемо пильність, продовжуючи реалізацію дорожньої карти валютної лібералізації в рамках нашої Стратегії для забезпечення

макроекономічної стабільності. Для забезпечення ефективності наших зусиль з лібералізації ми продовжуватимемо уважно стежити за ситуацією, в тому числі на основі даних на рівні банків, для виявлення та усунення потенційних обхідних шляхів.

47. Ми продовжимо і надалі керуватися нашою валютною стратегією при прийнятті рішень щодо поступового послаблення валютних обмежень в міру того, як дозволятимуть умови. У березні 2024 року НБУ вніс зміни до відповідних нормативних актів, щоб забезпечити дискреційне право НБУ затверджувати окремі валютні дозволи, які є винятками із загальних правил здійснення зовнішньоекономічних операцій, встановлених Постановою №18. Наші рішення про надання таких спеціальних дозволів відповідатимуть нашій валютній стратегії та цілям забезпечення макроекономічної, фінансової та зовнішньої стабільності і будуть прийматися у випадках виняткової важливості для держави у воєнний час. У питанні коригування строків розрахунків за експортно-імпортними операціями ми працюватимемо з відповідними зацікавленими сторонами над розробкою прийнятих рішень, які забезпечать баланс між сприянням діловій активності та стабільним надходженням експортної виручки, що є життєво важливим елементом для безперебійного функціонування валютного ринку, що, в свою чергу, має вирішальне значення для успішної реалізації заходів з валютної лібералізації.

48. З часу проведення Третього перегляду не було виявлено жодної практики множинності валютних курсів (ПМВК). Ми зобов'язуємося забезпечити, щоб у міру того, як ми продовжуватимемо перехід до нового режиму обмінного курсу та валютну лібералізацію, практика використання множинних валютних курсів не виникала ненавмисно.

Незалежність та управління НБУ

49. Ми і надалі прагнемо уникати емісійного фінансування. Якщо виникнуть несподівані критичні потреби або відбудеться затримка зовнішньої допомоги, ми спочатку розглянемо додаткові заходи, такі як використання надлишкових державних депозитів або вихід на ринок державного боргу. Ми звертатимемося до НБУ за емісійним фінансуванням лише як до останнього засобу і в суворо обмежених обсягах, підкріплених рамковими умовами, які були узгоджені між Мінфіном та НБУ за погодженням з МВФ, і щодо яких зараз розробляється проєкт постанови НБУ. Ми також будемо уникати непрямих форм емісійного фінансування, які не входять до основних функцій НБУ, наприклад, шляхом цільового надання ліквідності банкам для придбання державних цінних паперів на первинному ринку. Ми будемо повністю уникати прямого фінансування позабюджетних програм з боку НБУ. Ми уникнули емісійного фінансування і продовжуємо залишатися прихильниками уникнення емісійного фінансування. Через технічні причини, коливання кредиторської заборгованості, не пов'язане з виконанням бюджету, призвело до недотримання з незначним відхиленням індикативного цільового показника верхньої межі на прямі запозичення сектору загальнодержавного управління від НБУ. Відтоді це питання було вирішено.

50. Ми залишаємося повністю відданими взятим зобов'язанням зберігати незалежність та інституційну ефективність НБУ. Сильний та незалежний НБУ залишається критично важливим

для досягнення макроекономічної стабільності та сприятиме остаточному поверненню до режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

- *Механізми управління.* Ми забезпечимо функціонування надійних механізмів управління всередині НБУ. Ми продовжили вдосконалення Меморандуму між НБУ та Мінфіном щодо обслуговування НБУ зобов'язань уряду перед МВФ шляхом укладення додаткових угод та необхідних контрактів, а також ретельного моніторингу стану розрахунків між Мінфіном та НБУ.
- *Фінансова незалежність.* Ми продовжимо дотримуватися наших правил утримання прибутку і забезпечимо, щоб розподіл прибутку НБУ до державного бюджету відбувався відповідно до процедур, встановлених Законом про НБУ. Ми зобов'язуємося утриматися від використання прибутку НБУ на цільові видатки і спрямуємо цю категорію доходів до загального фонду Державного бюджету. Нарешті, ми визнаємо, що витрати, пов'язані з проведенням монетарної політики через абсорбування ліквідності (процентні витрати за депозитними сертифікатами НБУ), є необхідними та виправданими для підтримки макроекономічної стабільності відповідно до нашого мандату. Наразі такі витрати зменшилися у відповідності із нещодавнім пом'якшенням монетарної політики.

51. У рамках наших зусиль, спрямованих на досягнення нашої стратегічної мети – вступу до ЄС, ми продовжимо вдосконалювати концептуальні засади та зміст фінансової звітності НБУ. Ми прагнемо забезпечити достовірне та своєчасне подання інформації з урахуванням мети та унікальних особливостей діяльності центрального банку. За підтримки технічної допомоги від МВФ та інших партнерів ми вивчимо досвід європейських національних центральних банків, нормативно-правову базу бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Європейській системі центральних банків (ЄСЦБ), а також оцінимо готовність НБУ до переходу на фінансову звітність за стандартами ЄСЦБ.

52. Ми маємо намір обережно припинити дію спеціальних заходів, вжитих для підтримки цінової та зовнішньої стабільності у воєнний час. Невідкладні виклики воєнного часу зумовили необхідність застосування НБУ низки нестандартних заходів для підтримки макроекономічної стабільності. Ми будемо прагнути до того, щоб такі заходи були цілеспрямованими, щодо них здійснювалась чітка комунікація, і вони мали чіткі часові рамки. Наприклад, у міру того, як структурний надлишок ліквідності зменшуватиметься, ми коригуватимемо операційний дизайн нашої монетарної політики, щоб краще узгодити його з економічними умовами, включаючи оцінку переваг повернення до системи коридору. Як тільки дозволить ситуація, ми зобов'язуємося поступово скасувати заходи воєнного часу. Це зміцнить наш інструментарій монетарної політики, збереже довіру до НБУ та його незалежність, і тим самим підтримає досягнення наших цілей щодо повернення з часом до повноцінного режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

Г. Фінансовий сектор

53. Наші широкомасштабні надзвичайні заходи дозволили зберегти фінансову стабільність. Ми продовжимо уважно стежити за розвитком подій у фінансовому секторі та за потреби вносити необхідні корективи. Незважаючи на серйозний вплив війни, більшість банківських відділень продовжили працювати, послуги онлайн-банкінгу повністю доступні для всіх клієнтів, які мають доступ до Інтернету, система безготівкових платежів функціонує у нормальному режимі, і більшість банків мають надійний рівень ліквідності. Наприкінці 2022 року для забезпечення безперервності функціонування банківської системи ми запровадили «Power Banking», мережу з понад 2000 відділень банків по всій країні, які спроможні надавати банківські послуги клієнтам навіть під час тривалих відключень електроенергії. В умовах воєнного стану було відкликано ліцензії у восьми малих банків (близько 4 відсотків чистих активів системи станом на грудень 2023 року) та націоналізовано один банк (також близько 4 відсотків активів системи).

54. Визнаючи важливість обґрунтованого підходу до нагляду, НБУ продовжує проводити детальне діагностичне обстеження банків. Це має вирішальне значення для забезпечення виваженої та послідовної оцінки активів банків, що є основою для здійснення 'тріажу' (сортування активів) та визначення способів остаточного очищення балансу.

- У грудні 2023 року НБУ завершив оцінку стійкості банків, на які припадає 90% активів системи. Ця оцінка активів та платоспроможності виявила незначні потреби в капіталі у п'яти банках, які здебільшого були задоволені. Чотири банки подали плани управління капіталом, які передбачають закриття розриву на суму близько 10 мільярдів гривень (260 мільйонів доларів США) станом на кінець 2023 року у два етапи до березня 2026 року. Результати оцінки стійкості банківської системи, проведеної НБУ у 2023 році, знайшли повне відображення у нормативних показниках та фінансовій звітності банків. Починаючи з 2025 року НБУ планує відновити щорічну оцінку стійкості, яка включатиме аналіз якості активів та стрес-тестування за базовим та несприятливим сценаріями із залученням зовнішніх аудиторів. До кінця червня 2024 року ми підготуємо пріоритезований міжвідомчий план дій з врегулювання питання непрацюючих кредитів, який базуватиметься на результатах оцінки стійкості НБУ.
- У відповідності до Технічного завдання, прийнятого НБУ у січні 2023 року, ми: (i) відразу після стабілізації ситуації завершимо незалежну оцінку якості активів (AQR); та (ii) проведемо подальшу оцінку життєздатності банків. Нині діюча заборона на розподіл банківського капіталу залишатиметься чинною до того часу, поки незалежні висновки оцінки якості активів (AQR) не будуть повністю відображені в регуляторних нормативах банків та фінансовій звітності.

55. Ми сповнені рішучості вжити необхідних заходів для подальшого збереження фінансової стабільності та обмеження потенційних фіскальних витрат від будь-яких втручань. Наші пріоритети будуть зосереджені на подальшому збереженні фінансової стабільності із одночасним забезпеченням при цьому фінансової та операційної готовності адекватно реагувати на шоки. НБУ та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), проконсультувавшись із ключовими зацікавленими сторонами та експертами МВФ, розробили

плани дій у надзвичайних ситуаціях для реагування на подальші потенційні події з високим рівнем впливу в сферах їхньої відповідальності. Рада з фінансової стабільності ухвалила ці плани, пов'язані з підготовкою до потенційних негативних судових рішень щодо конституційності положень Закону про ФГВФО та оновлений план на випадок непередбачуваних ситуацій з метою підготовки до ризиків судових процесів, пов'язаних з минулими рішеннями щодо виведення банків з ринку. Ми будемо продовжувати стежити за розвитком подій і за необхідності оновлювати ці плани.

56. ФГВФО, Мінфін та НБУ підготують рамкову програму фінансового оздоровлення банків у консультаціях з експертами МВФ (Структурний маяк, кінець грудня 2024 року).

Вона включатиме: (i) заходи з посилення операційної готовності, включаючи регулярне оновлення планів відновлення та планів на випадок непередбачуваних ситуацій; (ii) вдосконалення процедур застосування інструментів врегулювання неплатоспроможних банків та заходів раннього втручання, включаючи тимчасову адміністрацію для антикризового управління, щоб закрити ключові прогалини до кінця грудня 2024 року; (iii) відновлення роботи координаційного комітету НБУ-ФГВФО для покращення обміну інформацією між НБУ та ФГВФО з метою сприяння співпраці та функціонуванню обох установ; та (iv) перегляд механізмів фінансової підтримки та будь-які вдосконалення, необхідні для покращення фінансового становища ФГВФО. Крім того, НБУ приведе у відповідність до найкращих світових практик критерії прийнятності контрагентів для операцій монетарної політики та їх узгодження з операціями кредитора останньої інстанції. Така рамкова конструкція враховує прогрес, досягнутий у рамках попередніх реформ, і бере до уваги довгострокові цілі, пов'язані зі вступом до ЄС.

57. Ми утримуватимемося від внесення будь-яких змін до розподілу ролей та обов'язків учасників системи фінансової безпеки під час воєнного стану. Нинішня структура системи фінансової безпеки значною мірою сформована реформами, проведеними в рамках попередніх програм за підтримки Фонду, і добре зарекомендувала себе в кризові часи. ФГВФО відіграє важливу роль у системі фінансової безпеки України, забезпечуючи захист вкладів та вирішуючи проблеми неплатоспроможних банків. Відтак, ми визнаємо, що збереження його нинішньої ролі у системі фінансової безпеки є надзвичайно важливим. Після консультацій з міжнародними фінансовими організаціями, (i) ми призначимо нового Директора-розпорядника, коли ця посада стане вакантною у липні 2024 року, а (ii) підкомітет Ради з фінансової стабільності проаналізує механізми управління ФГВФО, зокрема ті, що стосуються Адміністративної ради, внутрішніх контролів, і процедур щодо призначення Директора-розпорядника, і підготує законодавчі пропозиції для закриття прогалин з метою подолання відставання від кращих практик до кінця березня 2025 року. Нові процедури призначення передбачатимуть залучення незалежної кадрової компанії для надання допомоги у процесі відбору та створенні номінаційного комітету, що складатиметься з представників з правом голосу та МФО в якості спостерігачів.

58. Наші рішення узгоджуватимуться із загальною стратегією щодо скорочення частки державної власності в банківському секторі. Будь-яке рішення, яке потенційно може привести до збільшення частки державної власності в банківському секторі, буде прийматися після консультацій з експертами МВФ і суворо обмежуватися питаннями, пов'язаними з рішеннями

щодо збереження фінансової стабільності та національної безпеки під час дії воєнного стану. Всі системні банки з мажоритарною державною власністю підпадатимуть до сфери відповідальності Мінфіну, а будь-які несистемні банки, що перейдуть у державну власність, не будуть докапіталізовані за рахунок бюджетних ресурсів, а будуть передані ФГВФО для врегулювання у разі порушення пруденційних вимог. **(Постійно діючий структурний маяк)**. Ми розглядаємо, яким чином відобразити наше бачення щодо державних банків та фінансових установ у нашій Стратегії розвитку фінансового сектору. У найближчому майбутньому ключові кроки полягатимуть у наступному:

- Підготовка та впровадження механізму прийняття обґрунтованих рішень щодо будь-яких додаткових банків, які переходять під контроль держави, що має на меті збереження вартості, забезпечення ефективного операційного менеджменту та прийняття рішень щодо майбутнього таких банків.
- Ми продовжимо аналізувати стан банківської системи, а також розвиток подій та потреби у воєнний час. На основі оцінки стійкості НБУ ми розробили плани управління капіталом та скоригували бізнес-плани державних банків, які потребують збільшення капіталу для виконання вимог. Після завершення незалежної оцінки якості активів, ми використаємо її результати для оновлення загальної стратегії реформування державного банківського сектору, а згодом, і стратегій щодо окремих банків з мажоритарною державною власністю, у тому числі, щодо приватизації (відповідно до нашої Стратегії розвитку фінансового сектору).
- У рамках підготовки до приватизації банків з мажоритарною державною власністю ми підготували законопроект про приватизацію державних банків у консультаціях з МФО та подамо його до парламенту до кінця вересня 2024 року. Ми також готуємо до продажу два системні державні банки - «Сенс Банк» та «Укргазбанк». До кінця вересня 2024 року ми плануємо призначити міжнародно визнаного фінансового радника за прозорою процедурою та після консультацій з міжнародними фінансовими організаціями.
- До кінця листопада 2024 року Міністерство економіки, консультуючись з Міністерством фінансів, розробить стратегії для Української фінансової житлової компанії та Експортно-кредитного агентства відповідно до загальних цілей розвитку фінансового сектору.

59. Ми здійснимо подальші кроки для приведення інфраструктури фінансового та кредитного ринків у відповідність до кращих міжнародних практик.

- *Фінансова звітність.* Ми відновимо законодавчі зобов'язання щодо подання фінансової звітності та звітів про аудит для фінансових установ за 2023 фінансовий рік, а для суб'єктів господарювання, розташованих за межами окупованих територій, за 2024 фінансовий рік. Напередодні цієї зміни НБУ повністю відновив вимоги до пруденційної звітності НФУ. З метою підвищення якості фінансової звітності на ринку небанківських фінансових послуг ми відновимо до кінця вересня 2024 року вимоги щодо обов'язкового контролю якості послуг,

які надаються аудиторськими компаніями, включаючи перевірку аудиторських звітів, підготовлених відповідно до вимог закону.

- *Правила щодо банківського капіталу.* Усвідомлюючи важливість підготовки до вступу в ЄС, НБУ ухвалив нормативно-правовий акт для приведення структури регулятивного капіталу банків у відповідність до Директиви та Регламенту ЄС про вимоги до капіталу в грудні 2023 року. За подальшої підтримки Світового банку ми усуємо основні прогалини щодо мінімальних вимог до капіталу до кінця червня 2025 року, а в подальшому і інші прогалини. Впровадження нових вимог буде поетапним, щоб допомогти банкам інтегрувати їх у свої бізнес-плани. НБУ продовжуватиме відстежувати економічну ситуацію, пом'якшуватиме заходи контролю та повертатиметься до довоєнного регулювання тоді, коли це буде безпечно, а також за умови дотримання банками нових вимог до капіталу, приведених у відповідність до стандартів ЄС.
- *Закон про оцінку майна.* Усвідомлюючи необхідність виваженої (справедливої) оцінки нерухомості та банківської застави для всіх суб'єктів господарювання та органів державної влади, Фонд державного майна (ФДМ), консультуючись з НБУ, НКЦПФР та міжнародними фінансовими організаціями, усуне розбіжності з міжнародними стандартами, та: (i) до кінця серпня 2024 року у координації зі Світовим банком розробить положення, що сприятимуть покращенню проєкту змін до закону, зареєстрованому у парламенті "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" (№7386), який усуває розбіжності з міжнародними стандартами оцінки, а також (ii) до кінця грудня 2024 року запропонує дорожню карту імплементації, яка включатиме перехідні заходи, деталі допоміжного регуляторного положення та/або інструкції, кроки для посилення цієї професійної діяльності, включаючи додаткові вимоги до підготовки фахівців з оцінки фінансових активів (банківських активів, страхових активів та застави), а також створення реєстру оцінок фінансових активів.
- *Бази даних та індекси нерухомого майна.* У березні 2024 року НБУ та Міністерство юстиції, проконсультувавшись із ключовими зацікавленими сторонами, підготували детальну пропозицію щодо підвищення прозорості ринку нерухомості для учасників (у тому числі міжнародних інвесторів), посилення системного аналізу ризиків та їх пом'якшення, а також оцінки банківської застави. Ця пропозиція містить умови, деталі та часові рамки для впровадження: (i) загальнодоступної бази даних цін операцій з нерухомістю з детальними метаданими, включаючи структурні параметри первинного та вторинного ринку; та (ii) індексів цін на житлову та комерційну нерухомість. На основі цієї пропозиції Міністерство юстиції та НБУ продовжать впроваджувати реформи в терміни, заплановані в пропозиції, щоб запуснути бази даних та опублікувати індекси в 2025 році.
- *Віртуальні активи.* За відсутності надійної нормативно-правової бази віртуальні активи створюють ризики для цінової стабільності, ефективності механізму монетарної трансмісії та податкових надходжень. До кінця грудня 2024 року НБУ та НКЦПФР підготують зміни до законодавства за технічної допомоги МВФ та в консультаціях зі співробітниками МВФ, щоб

привести його у відповідність до найкращих міжнародних практик, враховуючи цілі економічного розвитку та пом'якшуючи ризики для цінової та фінансової стабільності.

- *Непрацююча експозиція.* НБУ в консультаціях з МФО привів визначення непрацюючої експозиції у відповідність до статті 47а (Непрацююча експозиція) та статті 178 (Дефолт позичальника) Регламенту ЄС 575/2013 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 червня 2013 року. Зміни набудуть чинності з 1 січня 2025 року і посилять моніторинг з боку наглядових органів та банків.
- *Статус НБУ як забезпеченого кредитора.* Ми посилимо статус НБУ як забезпеченого кредитора відповідно до Звіту МВФ з оцінки захисних механізмів. До кінця грудня 2024 року ми подамо до Парламенту зміни до законодавства, які відображають узгоджену позицію НБУ та ФГВФО та спрямовані на посилення статусу НБУ як забезпеченого кредитора банків шляхом удосконалення механізмів позачергового задоволення вимог НБУ за рахунок застави, управління та продажу застави.

60. Ми сповнені рішучості й надалі посилювати банківський нагляд.

- *Нещодавні події.* У 2023 році ми вжили таких заходів: (i) відокремили підрозділ моніторингу пов'язаних з банками осіб від банківського нагляду; та (ii) посилили процес прийняття рішень Комітетом з питань нагляду шляхом запровадження «наглядових панелей» як консультативного органу Комітету, що забезпечує додаткову незалежну експертизу з боку відповідних профільних експертів; та (iii) усвідомлюючи критичну важливість виїзних перевірок, ми відновили планові перевірки як для банківських, так і для небанківських установ з одночасним забезпеченням НБУ свободи у прийнятті рішень щодо питань, пов'язаних із безпекою персоналу. До кінця вересня 2024 року, в консультаціях з фахівцями МВФ, ми проведемо дослідження ефективності нових «наглядових панелей».
- *Перехід до ризик-орієнтованого нагляду.* НБУ підготує та впровадить методологію наглядової оцінки ризиків для визначення пріоритетів наглядової діяльності **(Структурний маяк, кінець грудня 2024 року)**. Ми застосуємо цю методологію до всіх банків і підготуємо план наглядових заходів до кінця грудня 2024 року. Ми також скоригуємо організаційну структуру банківського нагляду з метою підвищення ефективності при переході до ризик-орієнтованого підходу; продовжимо розвивати експертні навички для ефективного нагляду, зокрема, для нагляду за ризиками інформаційно-комунікаційних технологій як частиною операційного ризику; та продовжимо вдосконалювати професійну спроможність банківського нагляду, що включатиме розробку необхідних професійних профілів та багаторічну програму навчання для нових працівників.
- *ПВК та банківський нагляд.* НБУ продовжить посилювати ризик-орієнтований нагляд у сфері ПВК/ФТ за банками, надавачами платіжних послуг та небанківськими фінансовими установами, особливо щодо запобігання корупції, податковим злочинам та незаконному гральному бізнесу. До кінця грудня 2024 року ми внесемо зміни до статті 32 Закону про

ПВК/ФТ та відповідні зміни до статті 73 Закону про банки та банківську діяльність для забезпечення того, щоб покарання за порушення небанківськими фінансовими установами вимог ПВК/ПФТ були ефективними, стримуючими та пропорційними, відповідно до міжнародних стандартів FATF. Фінансові санкції, що застосовуються до таких суб'єктів, визначатимуться законами України та нормативно-правовими актами Національного банку України.

- *Нагляд за гібридними бізнес-моделями банків.* Ми визнаємо зростаючу важливість гібридних бізнес-моделей банків, зокрема "Банк як послуга" - моделі, в якій банки інтегрують свої цифрові банківські послуги безпосередньо в продукти інших небанківських установ. НБУ після консультацій з МВФ до кінця серпня 2024 року запропонує систему нагляду, яка враховуватиме специфічні ризики таких бізнес-моделей на основі найкращих міжнародних практик.
- *Перехід права власності на банк.* Ми зобов'язуємося забезпечити, щоб будь-який майбутній перехід права власності на банк, у тому числі після націоналізації під час воєнного стану, відбувався лише з урахуванням Закону України "Про банки і банківську діяльність" та після офіційного повідомлення, розгляду і схвалення цього процесу НБУ.

61. Ми зміцнимо правову, регуляторну та наглядову базу для небанківських фінансових установ (НФУ) та фінансових ринків.

- *Законодавча база.* У грудні 2021 року – липні 2023 року ми ухвалили закони "Про фінансові послуги та фінансові компанії" (№ 1953), "Про страхування" (№1909) та "Про кредитні спілки" (№3254). Більшість положень цих законів набули чинності в січні 2024 року, і НБУ підготував необхідні нормативно-правові акти для їх імплементації. Правила для страхових посередників застосовуватимуться з січня 2025 року, а вимоги Директиви 2009/138/ЄС (Solvency II) - з січня 2027 року. НБУ та ФГВФО планують ініціювати розробку системи гарантування вкладів для кредитних спілок та системи гарантування виплат для компаній зі страхування життя після скасування воєнного стану та введення в дію підзаконних актів, необхідних для забезпечення виконання нових законів.
- *Вимоги до капіталу та звітності.* З метою подальшого зміцнення ринку НФУ НБУ підвищив вимоги до капіталу для фінансових компаній в грудні 2023 року та надав 6-місячний перехідний період для існуючих учасників ринку для приведення їхньої діяльності у відповідність до нових вимог. До кінця вересня 2024 року НБУ також підготує методологію оцінки наглядових ризиків, яка враховуватиме диференціацію типів НФУ з метою переходу до ризик-орієнтованого підходу до нагляду за НФУ. До кінця грудня 2024 року НКЦПФР підготує проєкт положення про фінансових посередників, який приведе вимоги до їхнього капіталу у відповідність до законодавства ЄС.
- *Ринок платежів.* Законопроєкт (№ 11043), який посилить регуляторні вимоги до учасників ринку, пройшов стадію розгляду у Парламентському комітеті і готовий до першого читання. Він має на меті забезпечити відповідність Директиві ЄС про платіжні послуги (PSD2,

2015/2366) та найкращим міжнародним практикам. Ми націлені на ухвалення закону до кінця вересня 2024 року. З метою визначення пріоритетів у наглядовій діяльності за постачальниками платіжних послуг ми у консультаціях з МФО: (i) підготуємо концептуальну записку щодо методології оцінки наглядових ризиків до кінця серпня 2024 року та впровадимо цю методологію до кінця грудня 2024 року; (ii) розробимо систему звітності; (iii) зміцнимо наглядову спроможність шляхом найму спеціалістів та підвищення аналітичної компетенції; та (iv) підготуємо концептуальну записку до кінця червня 2024 року щодо регуляторних вимог до електронних платежів між фізичними особами (p2p) та інших подібних електронних платежів з метою виявлення та обмеження аномальної поведінки та якомога швидше впровадимо ці реформи; та (v) до кінця серпня 2024 року розробимо концептуальну записку щодо створення публічного реєстру для фіксації порушень з боку держателів карток і торговців, а також його потенційного використання учасниками ринку та державними органами, такими як кіберполіція, СБУ, БЕБ і ДФСУ. До кінця грудня 2024 року ми впровадимо відповідний нормативний акт.

- *Регулювання ринку капіталу та гармонізація з принципами Міжнародної організації комісій з цінних паперів (МОКЦП/IOSCO).* Закон (№ 3585) про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), який посилює повноваження НКЦПФР, її незалежність та інституційну спроможність, а також її мандат щодо транскордонного та внутрішнього співробітництва набув чинності у квітні 2024 року. Закон враховує мандат інших регуляторів, і ми будемо швидко рухатися до узгодження з принципами Міжнародної організації комісій з цінних паперів (МОКЦП/IOSCO) шляхом проведення процесу скринінгу, щоб стати підписантом багатостороннього Меморандуму про взаєморозуміння з МОКЦП до кінця грудня 2024 року з повною імплементацією інших положень закону до кінця грудня 2025 року. НКЦПФР вживатиме заходів для підвищення операційної ефективності системи контролю НБУ за рухом капіталу в консультаціях з НБУ, в тому числі шляхом гармонізації регулювання та узгодження обмежень на рух капіталу для рахунків у цінних паперах з тими, що застосовуються до банківських рахунків до кінця грудня 2024 року.
- *Пов'язані особи.* До кінця серпня 2024 року НБУ поширить повноваження свого підрозділу з нагляду за пов'язаними особами на НФУ. Це включатиме збільшення ресурсів підрозділу, а також розробку нової внутрішньої бази даних та інструментів для ефективної ідентифікації пов'язаних осіб. До кінця липня 2024 року НБУ, після консультацій з МФО, запропонує проєкт змін до Закону "Про банки і банківську діяльність", які передбачатимуть врахування зауважень нагляду при визнанні пов'язаних осіб.
- *Прозорість страхування.* В лютому 2024 року ми ухвалили нормативно-правовий акт, який вимагає від аудиторів підтверджувати наявність у страховиків прийнятних активів та оцінювати їхню вартість за 2023 фінансовий рік. Ми також проведемо оцінку доцільності оновлення вимог до розкриття інформації для страхових та перестрахових брокерів до кінця грудня 2025 року.

62. Визнаючи важливу роль інфраструктури кредитного та фінансового ринків як каталізатора післявоєнного відновлення економіки, ми вживатимемо заходів для її покращення:

- *Інфраструктура ринку капіталу.* Необхідні механізми для прямого доступу іноземних інвесторів до ринкових боргових інструментів, окрім державних цінних паперів. НБУ, НКЦПФР та Мінфін в консультаціях з МВФ та іншими МФО запропонували пріоритетні заходи для покращення інфраструктури ринку капіталу. На першому етапі НКЦПФР ухвалить нормативний документ щодо НБУ, який дозволить НБУ розширити «лінк» НБУ з системою Clearstream до кінця липня 2024 року, щоб полегшити доступ іноземного капіталу до муніципальних облігацій та інших українських боргових інструментів, пов'язаних з відбудовою. На другому етапі НКЦПФР, Національний депозитарій (НДУ) і НБУ за технічної допомоги МВФ націлені на те, щоб встановити прямий «лінк» між ЦДЦП (Центральний депозитарій цінних паперів) та іноземними ЦДЦП до кінця липня 2025 року, щоб розширити доступ іноземних інвесторів до ширшого спектру інструментів та ринків. До кінця серпня 2024 року НБУ, НКЦПФР і Міністерство фінансів запропонують інші заходи, спрямовані на вдосконалення інфраструктури ринку капіталу.
- *Система страхування воєнних ризиків.* НБУ разом із Міністерством економіки та Міністерством фінансів підготує початковий законопроект про створення повнофункціональної системи страхування воєнних ризиків до кінця червня 2024 року.
- *Фінансова інклюзія.* Війна, що триває, має негативний вплив на доступ до фінансових послуг як для домогосподарств, так і для підприємств у районах, наближених до зони збройного конфлікту, на звільнених територіях, а також для певних груп населення. Війна також обмежує можливості МФО всебічно оцінювати розвиток та пріоритети фінансової інклюзії. Ми зведемо воєдино нові дані, доклавши максимум зусиль, і оновимо нашу стратегію фінансової інклюзії, проконсультувавшись із МФО, до кінця липня 2024 р. Ми заохочуватимемо фінансові установи робити більше для задоволення потреб вразливих клієнтів та реінтеграції деокупованих територій. НБУ підготує до кінця липня 2024 року проєкт законодавчої пропозиції щодо спеціалізованої та обмеженої банківської ліцензії, спрямованої на швидке вирішення зростаючих викликів фінансової інклюзії, використовуючи наявну інфраструктуру. Ці спеціалізовані банки (i) повною мірою підпадатимуть під дію Закону України «Про банки і банківську діяльність»; (ii) братимуть участь у системі гарантування вкладів фізичних осіб; (iii) матимуть встановлені ліміти на кредитні та фінансові операції. Пропозиція буде підготовлена на основі консультацій з ключовими зацікавленими сторонами та МФО, а також з належним врахуванням передового міжнародного досвіду.
- *Стратегія розвитку кредитування.* У консультаціях з МФО ми підготували стратегію підтримки банківського кредитування, яка має на меті забезпечити підхід до підтримки нових кредитів з позицій єдиної політики. Вона націлена на те, щоб спрямовувати інструменти субсидованого кредитування на ключові пріоритетні галузі під час війни та забезпечити подальший розвиток кредитної інфраструктури для підтримки управління

ризиками та прийняття банками кредитних рішень. Ми маємо намір подати її до РФС на затвердження в червні 2024 року. Регулювання та нагляд НБУ продовжуватиме застосовуватися до установ, які надають фінансові послуги великій кількості клієнтів, а будь-які органи влади чи установи, уповноважені покращувати інфраструктуру кредитування, дотримуватимуться затвердженої стратегії.

- *Відповідальне споживче кредитування.* З метою посилення прав позичальників, покращення обміну інформацією та заохочення відповідального кредитування у лютому ми подали до Парламенту законопроект щодо вдосконалення державного регулювання та функціонування кредитних бюро. Ми зробимо необхідні кроки, щоб сприяти ухваленню закону Парламентом до кінця вересня 2024 року. Ми також посилимо нагляд за діяльністю кредитних бюро, встановивши вимоги щодо власності та внутрішнього контролю протягом шести місяців після ухвалення закону Парламентом та підписання його Президентом.
- *Похідні монетарні інструменти.* З метою хеджування валютних і процентних ризиків та покращення монетарної трансмісії НБУ в консультаціях з МФО, у тому числі за технічної допомоги, до кінця жовтня 2024 року підготує концептуальну записку, яка визначатиме кроки, умови та строки, необхідні для запровадження та розвитку ринку похідних фінансових інструментів (у тому числі форвардних контрактів).

63. Нарешті, ми продовжимо наші зусилля щодо повернення вартості активів від колишніх акціонерів збанкрутілих банків. Ми ще раз підтверджуємо наше зобов'язання продовжувати зусилля щодо повернення вартості активів збанкрутілих банків і утримуватися від будь-якого втручання в поточні стратегії повернення активів найбільшого банку, націоналізованого в 2016 році, та ФГВФО.

Н. Урядування та протидія корупції

Управління відбудовою

64. Наша стратегія післявоєнної відбудови відповідатиме найвищим стандартам прозорості та підзвітності. У координації з міжнародними партнерами ми плануємо повною мірою скористатися перевагами цифрових технологій у реалізації повного циклу державних інвестиційних проєктів, надаючи своєчасну інформацію для прозорого відстеження та аналізу пов'язаних проєктів протягом усього проєктного циклу від планування до реалізації, включаючи процеси закупівель та витрати. Ми досягнемо цього шляхом створення єдиної цифрової екосистеми для УДІ на базі оновленої системи цифрових закупівель Prozorro Міністерства економіки, ІТ-систем моніторингу планування та виконання державного та місцевих бюджетів і проєктів МФО Міністерства фінансів, Екосистеми цифрового відновлення для підзвітного управління (DREAM) Міністерства інфраструктури, а також інших відповідних систем та реєстрів. Ми також розглянемо можливості публікації розбивки витрат на державні будівельні проєкти для забезпечення прозорості після завершення процесу державних закупівель. Комплексний аудит використання коштів, виділених на відбудову, аудит ефективності окремих проєктів (включаючи проєктні витрати, досягнення та результати), і своєчасна публікація звітів про результати таких

аудитів також будуть ключовими елементами стратегії відбудови. Наша стратегія інтегруватиме та впроваджуватиме механізми запобігання та виявлення корупційних ризиків, а справи, за необхідності, передаватимуться до антикорупційних інституцій для вчинення подальших дій. Відповідно до їхнього меморандуму про взаєморозуміння НАБУ та Державне агентство з відновлення та розвитку продовжать співпрацю та обмін інформацією з метою запобігання та виявлення корупції.

65. Ми докладатимемо зусиль для посилення інституційної незалежності та ефективності ключових аудиторських інституцій з метою забезпечення використання державних коштів, зокрема на відбудову та відновлення, за цільовим призначенням, а також запобігання та виявлення будь-яких зловживань. У зв'язку з цим до кінця грудня 2024 року набуде чинності закон, який посилить незалежність (організаційну, функціональну та фінансову), повноваження та ефективність Рахункової палати України (РПУ) для виконання її конституційної функції нагляду за державними видатками відповідно до стандартів Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю, а також для проведення аудиту всіх державних коштів (включаючи бюджети органів місцевого самоврядування, державних підприємств та позабюджетних фондів). Зокрема, закон: (i) зміцнить незалежність Рахункової палати, у тому числі посилить процес відбору членів РПУ шляхом перетворення його на відкриту, прозору, надійну і конкурентну процедуру; (ii) дозволить РПУ обирати обсяг аудиту без будь-яких вказівок чи втручання і отримувати повний та своєчасний доступ до відповідної інформації та баз даних для виконання її аудиторських функцій; (iii) надасть повноваження РПУ здійснювати зовнішній аудит усіх державних коштів (включаючи кошти або бюджети органів місцевого самоврядування, державних підприємств та позабюджетних фондів); а також (iv) встановить офіційні процедури в законодавстві для розгляду та моніторингу звітів зовнішнього аудиту та подальших заходів щодо виконання рекомендацій аудиту із забезпеченням відповідних для цього фінансових та технічних ресурсів. У більш широкому сенсі, ми продовжимо захищати фінансову незалежність АПУ відповідно до її ролі та конституційної незалежності.

Протидія корупції та верховенство права

66. Наш порядок денний реформ у сфері протидії корупції спрямований на ефективну боротьбу з корупцією, підтримання довіри суспільства до верховенства права та просування до нашої мети - членства в ЄС. Ми залишаємося твердо налаштованими зберегти незалежні, компетентні і надійні інституції для протидії корупції на високому рівні. Ми збережемо важко здобуті успіхи у побудові незалежної та ефективної антикорупційної інфраструктури та запобігатимемо будь-якому відступу від досягнутого прогресу.

67. Ми залишаємося твердо налаштовані посилити ефективність антикорупційних інституцій.

- З метою посилення ефективних процедур розслідування корупційних злочинів будуть введені в дію подальші зміни до Кримінального процесуального кодексу, зокрема щодо (i) надання можливості Генеральному прокурору делегувати САП управління запитами про екстрадицію та

взаємну правову допомогу у зв'язку з розслідуванням корупційних злочинів, (ii) скасування обов'язкового закриття досудових розслідувань у зв'язку зі спливанням строків досудового розслідування після повідомлення про підозру, а також (iii) надання слідчому судді повноваження після закінчення граничного строку та за клопотанням обвинуваченого або потерпілих осіб своєчасно спонукати прокурорів прийняти рішення щодо досудового розслідування (чи то закриття провадження, чи то завершення досудового розслідування), або відмовити у задоволенні клопотання, з метою належного збалансування завдань оперативного та всебічного розслідування кримінальних правопорушень та захисту прав сторін у кримінальному провадженні. **(Запропонований Структурний маяк, кінець жовтня 2024 року).**

- Як і передбачено законом, зовнішній аудит ефективності діяльності НАБУ за участі трьох незалежних експертів з міжнародним досвідом буде завершено, а його звіт оприлюднено **(Структурний маяк, кінець вересня 2024 року)**. Кабінет Міністрів співпрацює з міжнародними партнерами щодо призначення незалежних експертів для запланованого зовнішнього аудиту НАБУ і, за необхідності, надаватиме подальшу підтримку цій комісії з проведення зовнішнього аудиту, як тільки зовнішні аудитори будуть номіновані та призначені. Для ефективної імплементації закону, що надає НАБУ право на перехоплення комунікацій (прослуховування), ми розробимо план його імплементації в період після завершення воєнного стану з метою забезпечення НАБУ ресурсами, обладнанням та технологічними рішеннями для самостійного перехоплення комунікацій зі стаціонарних та мобільних пристроїв. Наразі тривають обговорення між НАБУ та правоохоронними органами щодо розробки плану імплементації. Відповідно до наших ширших планів реформування системи судової експертизи для кримінального судочинства, до кінця жовтня 2024 року ми забезпечимо НАБУ доступ до незалежних і компетентних судових експертів, що дозволить йому ефективно виконувати свої слідчі повноваження, зокрема розслідування складних корупційних схем. До кінця листопада ми також приймемо закон про посилення корпоративної кримінальної відповідальності (що застосовуватиметься до приватних та державних юридичних осіб, як резидентів, так і нерезидентів в Україні) відповідно до міжнародних стандартів, щоб підтримати зусилля країни щодо приєднання до Конвенції ОЕСР по боротьбі з хабарництвом.
- Ми розпочали процес висування та призначення нових членів Громадської ради міжнародних експертів (ГРМЕ), яка здійснюватиме перевірку кандидатів на 24 нові вакансії до Вищого антикорупційного суду (ВАКС) як у першій (15 вакансій), так і в апеляційній (9 вакансій) інстанціях. Ми продовжимо мандат ГРМЕ ще на один рік, зважаючи на те, що його термін спливає в жовтні 2024 року, оскільки завершення процесу добору нових суддів ВАКС, який наразі триває, потребуватиме більше часу. Ми забезпечимо відкритий та конкурсний відбір на ці нові вакансії та належне забезпечення їхніх кадрових та офісних потреб. Остаточні призначення до складу ВАКС будуть завершені до кінця вересня. Для підвищення його ефективності та спрощення слухань у травні 2024 року (невдовзі після настання дати виконання цільового показника, встановленого на кінець квітня) було введено в дію зміни до процесуального кодексу з метою впорядкування справ або питань, що мають розглядатися в

першій інстанції одним суддею ВАКС або колегією з трьох суддів ВАКС залежно від тяжкості покарання (**Структурний маяк, станом на кінець квітня 2024 року, невиконаний, запроваджений із затримкою**). У зв'язку з цим ми також оцінимо потенційний вплив включення переліку високопосадовців, справи яких автоматично розглядатимуться колегією суддів (незалежно від міри покарання), на ефективність судової системи й ресурси всіх кримінальних судів та вживемо коригувальних заходів, якщо це буде виправдано.

68. НБУ забезпечує, щоб впровадження інструментів ПВК на основі оцінки ризиків допомагало запобігати, виявляти та протидіяти відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. Після внесення змін до законодавства щодо визначення політично значущих осіб, НБУ розпочинає тематичну перевірку дотримання обраними фінансовими установами вимог щодо заходів посиленої належної перевірки клієнтів (due diligence) щодо політично значущих осіб до кінця червня 2024 року. До кінця серпня 2024 року Національний банк, за підтримки МВФ у сфері розбудови спроможності, видасть роз'яснення для фінансових установ та інших небанківських установ, нагляд за якими здійснює НБУ, яка відповідатиме стандартам FATF щодо застосування ризик-орієнтованого підходу до політично значущих осіб та включатиме відповідні приклади кейсів. У зв'язку з цим ми прагнемо інвестувати в розвиток потенціалу нових та наявних співробітників НБУ для покращення організаційної діяльності, збереження гнучкості та швидкого реагування на зміни та виклики у сфері ПВК/ПФТ. Ми також підвищимо ефективність режиму бенефіціарної власності з метою підвищення прозорості державних закупівель, виявлення конфліктів інтересів через прозорі структури власності та запобігання неправомірному використанню компаній. У зв'язку з цим Міністерство юстиції до кінця вересня здійснить подальше спрощення процедур та оновить програмне забезпечення для полегшення подання компаніями інформації про бенефіціарних власників, яка залишається у відкритому доступі в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. До кінця грудня 2024 року ми також удосконалимо процеси отримання адекватної, точної та актуальної інформації про бенефіціарних власників і призначимо компетентний орган для проведення перевірки цієї інформації на основі оцінки ризиків.

69. Ми прагнемо удосконалювати дію принципу верховенства права та продовжувати судові реформи. Після ліквідації Окружного адміністративного суду міста Києва у грудні 2022 року, ми ухвалили закон про створення Вищого адміністративного суду України (з палатами першої та апеляційної інстанцій), в якому розглядатимуться адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад, НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та доброчесність, з вирішальним і визначальним голосом незалежних експертів з міжнародним досвідом у складі ГРМЕ (Громадської ради міжнародних експертів). (**Структурний маяк, кінець липня 2024 року, пропонується перевстановити строк виконання на кінець грудня 2024 року**) Зокрема, новому суду будуть підсудні справи, віднесені до компетенції ліквідованого Окружного адміністративного суду міста Києва щодо оскарження актів центральних органів державної влади, повноваження яких поширюються на всю територію України, а також адміністративні справи щодо оскарження процедур конкурсних комісій та комісій зовнішнього аудиту, які передбачають участь незалежних експертів (таких як НАЗК, НАБУ та САП).

Корпоративне управління в державних банках та на державних підприємствах

70. Ми продовжимо зміцнювати управління державними банками (ДБ). Ми залишаємося відданими підтримці духу реформ корпоративного управління в державних банках та забезпеченню їхнього функціонування на професійній та комерційній основі без політичного втручання в операційні питання. У першій половині 2023 року ми призначили новий склад незалежних членів наглядових рад державних банків, і Національний банк застосовував свою систему оцінювання професійної придатності та ділової репутації відібраних кандидатів. Після завершення процесу відбору в цьому циклі ми вже оцінили ефективність нових процедур і внесемо деякі незначні корективи в процедури після консультацій з зацікавленими МФО. Ми також запровадимо порядок проведення щорічного оцінювання ефективності для всіх державних банків у 2024 році. Перша така оцінка ефективності буде проведена для кожного з банків на початку 2025 року. У серпні 2025 року Міністерство фінансів опублікує основні результати своєї першої щорічної оцінки разом із запропонованими Кабінетом Міністрів заходами щодо реагування на ці висновки.

71. Ми продовжимо посилювати корпоративне управління ДП.

- Ми працюємо над імплементацією закону №3587-IX (колишній законопроект №5593-Д), який набув чинності у березні 2024 року, з метою приведення системи корпоративного управління державними підприємствами у загальну відповідність до Керівних принципів ОЕСР щодо корпоративного управління ДП, одночасно пом'якшуючи фінансові ризики. Це включає, зокрема, роботу над підзаконними актами, які запроваджують процес фінансового планування ДП, включаючи фінансові показники, розроблені за допомогою технічної допомоги МВФ, які узгоджуються з контролюючою роллю Мінфіну з точки зору бюджетного фінансування та управління державними фінансами з метою обмеження квазі-фінансових ризиків та забезпечення боргової стійкості. Впровадження Закону №3587-IX також включатиме оновлений процес висування кандидатів та ефективну процедуру незалежного оцінювання наглядових рад ДП, що відповідає стандартам ОЕСР.
- Ми залишаємося твердо налаштованими на здійснення реформ корпоративного управління в енергетичному секторі, в тому числі на забезпечення незалежної оцінки наглядової ради ОГТСУ через рік після її призначення. Наразі ми розробляємо рамкову процедуру оцінки наглядових рад і зобов'язуємося розпочати незалежну оцінку наглядових рад Нафтогазу та Укренерго у жовтні 2024 року та завершити її до кінця грудня 2024 року.

72. Ми вивчаємо варіанти посилення управління державними підприємствами в рамках існуючої програми реформування корпоративного управління ДП у тісній співпраці з міжнародними партнерами. Спираючись на передовий досвід та вкладаючи його в контекст поточних реформ корпоративного управління ДП, ми чітко визначимо обсяг та мандат варіантів покращення управління ДП, таких як централізовані режими, в тому числі, визначення ролей та мандатів ключових державних установ, залучених до управління ДП, таких як Мінфін, Міністерство економіки, КМУ та Фонд державного майна України (ФДМУ). Для початку ми продовжуємо дотримуватися наступного порядку денного реформи ДП після прийняття Закону №3587-IX (як

зазначено в §71) та послідовності політики в тісній консультації з міжнародними партнерами, що є важливими передумовами для посилення управління ДП, включаючи: (i) імплементацію відповідного вторинного законодавства для Закону №3587-IX, включаючи створення методології та подальше проведення регулярних незалежних оцінок наглядових рад ДП; (ii) як проміжний крок, оцінку фінансового стану та фінансових ризиків державних підприємств у політиці державної власності до кінця липня 2024 року; і (iii) розробку комплексної політики державної власності та дивідендів, а також стратегії приватизації (**Структурний маяк, кінець жовтня 2024 року**). У більш широкому сенсі, ми також оцінимо фінансову життєздатність ключових державних підприємств як внесок у розробку механізму подолання квазі-фінансових витрат, включаючи застарілі зобов'язання з надання публічних послуг (ПСО).

73. Політика державної власності на ДП, яка слугуватиме критично важливим внеском і передумовою для стратегії відбору для приватизації ("тріажу") та приватизації ДП, включатиме такі елементи:

- Довгострокові пріоритети державної власності на ДП; цілі державної політики щодо ДП та обґрунтування перебування ДП у державній власності (що підлягають регулярному перегляду); роль держави в управлінні ДП та її реалізація (включаючи ролі та обов'язки залучених державних органів).
- Критерії фінансової життєздатності ДП, фінансова оцінка ДП (включаючи умовні зобов'язання, борги та ризики для державних фінансів); критично важлива контролююча роль Міністерства фінансів для захисту державних фінансів та боргової стійкості (через відстеження фінансової життєздатності ДП та аналіз фінансових ризиків).
- Дивідендна політика (наприклад, обґрунтування, галузева політика, вплив на державні фінанси та післявоєнна стратегія) та політика винагороди для членів Наглядової ради та керівників.

Реформи енергетичного сектору

74. Наш безпосередній пріоритет полягає в тому, щоб стримувати негативний вплив війни на енергетичний сектор. Ми залишаємося рішуче налаштованими, як тільки дозволять умови, на реалізацію, своєчасної та амбітної програми реформ енергетичного сектору, спрямованої на вирішення давніх структурних проблем в енергетичному секторі, які загострилися через війну.

- Нещодавні масштабні атаки на нашу енергетичну інфраструктуру та потужності з генерації електроенергії зруйнували близько половини наших генеруючих потужностей, особливо теплових та гідроелектростанцій, а збитки впродовж весни перевищили 1 мільярд доларів США. Ми оперативно працюємо над усуненням пошкоджень і забезпеченням достатнього постачання електроенергії домогосподарствам і компаніям по всій країні. Ми також прагнемо зробити нашу енергетичну систему більш стійкою до майбутніх атак, у тому числі за рахунок децентралізованої генерації енергії в умовах сприятливого ринку та

регуляторного середовища. Постраждалі компанії здебільшого покладатимуться на власні оборотні кошти для проведення ремонтних робіт, але ми вдячні за підтримку донорів, зокрема у вигляді обладнання. Нам може знадобитися додаткова фінансова допомога донорів для забезпечення програм підтримки децентралізованої генерації електроенергії. Тим часом ми підвищили тарифи на електроенергію для домогосподарств максимум на 64 відсотка з 1 червня 2024 року, наблизивши тарифи до рівня відшкодування витрат та коригуючи стимули для використання електроенергії впродовж опалювального сезону.

- Потенційні заходи з реформування, як тільки дозволять умови, включають поступове додаткове підвищення тарифів (з урахуванням нової тарифної методології та соціальних міркувань під час війни), забезпечення зовнішнього фінансування та надання прозорості та виняткової прямої бюджетної підтримки ДП в енергетичному секторі за умови наявності бюджетних ресурсів. Після завершення війни порядок денний реформ в енергетичному секторі, серед іншого, вимагатиме відновлення та посилення конкуренції на оптовому та роздрібному ринках газу. Крім того, забезпечення стійкості системи та зменшення квазі-фіскальних зобов'язань вимагатиме поступового підвищення тарифів на газ та електроенергію до рівня відшкодування витрат з одночасним виділенням достатніх та адресно спрямованих ресурсів для захисту вразливих домогосподарств. КМУ ухвалить Дорожню карту поступової лібералізації ринків газу та електроенергії з планом імплементації з чіткими часовими рамками на період після завершення воєнного стану. Дорожня карта базуватиметься на технічному аналізі фінансового стану сектору, у координації з Європейською Комісією.
- Стримане внутрішнє споживання, а також зростаючий внутрішній видобуток обмежили потребу в імпорті газу в минулому опалювальному сезоні. Для наступного опалювального сезону 2024-25 рр. ми не плануємо додаткового імпорту газу для внутрішнього споживання, в тому числі через розширення виробничих потужностей Нафтогазу, проте до 3 млрд. кубометрів додаткового газу для зберігання нерезидентами для потреб країн ЄС може бути залучено за базового сценарію. Нафтогаз забезпечив додаткове фінансування для імпорту газу через ЄБРР та двосторонніх донорів. Якщо Нафтогаз стикнеться з дефіцитом ліквідності, ми оцінимо суму компенсації за виконання публічних спеціальних обов'язків (ПСО) у 2024 році на основі фактичних документально підтверджених витрат Нафтогазу, перевірених Державною службою аудиту та іншими зацікавленими особами. Відповідні розрахунки будуть завершені до кінця серпня 2024 року. Потенційний тиск на видатки через імпорт газу та компенсацію PSO буде врахований за допомогою коригувальника цільових показників бюджетного сальдо у залежності від результатів зазначеної вище оцінки, результатів аналізу заборгованості підприємств теплокомуненерго (ТКЕ) на основі камерального аудиту (див. нижче) та наявних обсягів фінансування, при тому що максимальна величина такого коригувальника буде обмежена сумою в 60 мільярдів гривень (приблизно 1 відсоток ВВП).
- Оновлені стратегії ОГТСУ та газотранспортної галузі належним чином відображають нове операційне середовище, прагнучи оптимізувати розмір системи та визначити

альтернативні джерела постачання газу. Це матиме вирішальне значення для фінансової та операційної підготовки ОГТСУ до сценарію «нульового транзиту», коли транзитний контракт закінчиться наприкінці 2024 року. Зокрема, до кінця червня ми ухвалимо законопроект №6133, який дозволяє спеціальний режим роботи для ОГТСУ, щоб зменшити його операційні витрати та обслуговування для некритичних цілей транспортування газу.

- Відповідно до наших зобов'язань перед ЄС та іншими міжнародними партнерами, ми забезпечимо незалежність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), яка відіграє важливу роль в інтеграції українського енергетичного ринку з ЄС, щоб залучати необхідні ПІІ та просувати передбачену децентралізацію виробництва електроенергії, і таким чином допомогти зробити енергетичну систему більш стійкою до ракетних атак. Зокрема, з метою приведення Закону України «Про НКРЕКП» у відповідність до європейського законодавства для забезпечення функціональної незалежності НКРЕКП, до кінця грудня 2024 року ми ухвалимо зміни до закону №3354-ІХ, які звільнять регуляторні рішення НКРЕКП від процедури державної реєстрації, а також імплементуємо статтю 5 Закону України «Про НКРЕКП», яка забороняє державним органам втручатися в діяльність НКРЕКП. Ми забезпечимо призначення членів НКРЕКП до кінця вересня 2024 року за результатами конкурсу, проведеного відповідно до норм Закону України «Про НКРЕКП».
- Підприємства теплокомуненерго (ТКЕ) накопичили значний обсяг заборгованості перед "Нафтогазом" до і після початку війни, внаслідок накопиченої різниці в тарифах та впливу війни. Ми вирішимо це питання комплексно, коли зменшиться тиск на бюджет, пов'язаний з війною, шляхом розробки нової тарифної методології. Тим часом ми проаналізуємо обсяг заборгованості та фінансовий стан ТКЕ за допомогою камеральної перевірки, проведеної авторитетною аудиторською фірмою, яка проаналізує заборгованість, що утворилася до та після лютого 2022 року (**Структурний маяк, кінець червня 2024 року, запропоновано модифікувати та перевстановити на жовтень 2024 року**). Це допоможе з'ясувати обсяг заборгованості та фінансовий стан ТКЕ, в тому числі причини накопичення заборгованості, напередодні опалювального сезону 2024/25 років.

I. Моніторинг програми

75. Моніторинг виконання Програми у 2024 році здійснюватиметься шляхом щоквартальних переглядів за допомогою кількісних критеріїв ефективності, індикативних цілей та структурних маяків. Ми зобов'язуємося надавати експертам МВФ усі дані, необхідні для належного моніторингу програми, включаючи, як детально зазначено в Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ), що додається. Повний графік переглядів наведено в супровідному Експертному звіті, а кількісні критерії детально описані в Таблиці 1. Програма також буде контролюватися за допомогою постійно діючого критерію виконання щодо відсутності накопичення заборгованості за зовнішніми виплатами та стандартних постійно діючих критеріїв виконання. Структурні маяки, визначені в цьому МЕФП, узагальнені в Таблиці 2. Очікується, що п'ятий, шостий та сьомий перегляди відбудуться відповідно 1 вересня 2024 року, 1 грудня 2024

року та 1 березня 2025 року або пізніше на основі кількісних критеріїв ефективності відповідно на кінець червня 2024 року, кінець вересня 2024 року та кінець грудня 2024 року та відповідних структурних маяків.

Таблиця 1. Україна: Кількісні та індикативні цільові показники
(Кінець періоду; млн. грн., якщо не вказано інше)

	Березень 2024 р.					Червень 2024 р.		Вересень 2024 р.		Грудень 2024 р.		Березень 2025 р.		Червень 2025 р.
	ЦП	Коригувальник	Скоригований ЦП	Факт	Статус	ЦП	Пропонований пер. ЦП	ІЦ	Пропонована ІЦ	ІЦ	Пропонована ІЦ	ІЦ	Пропонована ІЦ	Пропонована ІЦ
I. Кількісні цільові показники 1/2/														
Нижня межа первинного касового сальдо сектору загального державного управління, не пов'язаного з обороною, за винятком грантів на підтримку бюджету (- означає дефіцит) 2/	135,000	0	135,000	241,901	Met	250,000	250,000	368,313	368,313	415,410	415,410	330,000	310,000	660,000
Нижня межа податкових надходжень (без урахування ЄСВ)	426,300	...	426,300	507,992	Met	880,400	880,400	1,398,600	1,398,600	2,042,250	2,042,250	485,000	485,000	850,000
Верхня межа гарантованого державою боргу	47,900	5,879	53,779	5,879	Met	47,900	47,900	47,900	47,900	47,900	47,900	53,626	53,626	53,626
Нижня межа чистих міжнародних резервів (млн. доларів США) 3 /	28,400	-134	28,266	31,408	Met	26,800	25,300	27,900	28,800	24,900	26,300	26,000	23,800	24,800
II. Індикативні цілі 1/2/														
Нижня межа загального касового сальдо сектору загального державного управління, за винятком грантів на підтримку бюджету (- означає дефіцит)	-344,485	0	-344,485	-211,020	Met	-725,996	-725,996	-1,123,107	-1,123,107	-1,557,208	-1,557,208	-215,000	-215,000	-370,000
Верхня межа заборгованості сектору ЗДУ	2,000	...	2,000	1,514	Met	2,000	2,000	1,800	1,800	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600
Нижня межа соціальних витратів сектору загального державного управління	130,000	...	130,000	142,139	Met	262,500	262,500	390,000	390,000	537,800	537,800	135,000	130,000	250,000
Верхня межа прямого фінансування сектору загального державного управління з боку НБУ 4/ 5/	-9,500	0	-9,500	-9,392	Not met	-2,884	-2,884	0	0	0	0	-984	-984	-4,100
III. Постійні критерії ефективності 1/2/														
Верхня межа накопичення нової заборгованості сектору загального державного управління за зовнішніми борговими зобов'язаннями	0	...	0	0	Met	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IV. Пункти меморандуму 1/2/														
Зовнішнє фінансування проєктів (млн. дол.США)	476	...	...	186	...	861	251	1,200	605	1,497	1,496	326	142	426
Зовнішнє фінансування бюджету (млн. дол.США) 6/	9,267	...	...	9,210	...	16,825	12,936	25,654	25,745	32,414	32,565	5,183	4,236	10,794
Гранти для підтримки бюджету (млн. дол.США)	1,017	...	...	980	...	4,942	1,050	10,474	10,506	12,082	12,114	1,735	429	965
Позики для підтримки бюджету (млн. дол.США) 6/	8,250	...	...	8,230	...	11,883	11,887	15,180	15,239	20,332	20,451	3,447	3,807	9,830
Виплата відсотків	49,500	...	...	44,966	...	161,780	161,780	284,320	284,320	429,820	429,820	117,831	67,000	190,600
Перерахування до бюджету частини прибутку НБУ	30,000	...	...	0	...	38,000	38,000	38,000	38,000	38,000	38,000	0	0	34,400
ОВДП для цілей рекапіталізації банків та фінансування ФВФО	0	...	...	0	...	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Видатки за рахунок надходжень від реалізації конфіскованих російських активів та передачі банківських рахунків	0	...	...	0	...	0	0	0	0	23,743	23,743	0	0	0
Виплати на закупівлю газу, компенсацію ПСО та трансферт Оператору ГТС	0	...	...	0	...	0	0	60,000	60,000	60,000	60,000	0	0	0
Касове сальдо сектору загальнодержавного управління за виключенням грантів бюджетної підтримки, казначейський звіт за поточним обмінним курсом (- означає дефіцит, в млрд. грн.)	-262.4	...	...	-221.2	...	-671.7	-671.7	-1,046.6	-1,046.6	-1,562.1	-1,562.1	-212.2	-181.8	-363.6

Джерело: отримані державною владою України оцінки та пропозиції експертів МВФ.

1/ Виключення і коригувальники вказані в Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ).

2/ Цілі та пропозиції на 2024-2025 роки вказані наростаючим підсумком з 1 січня 2024 року та 1 січня 2025 року відповідно.

3/ Розраховано з використанням програмних курсів обігу валют, зазначених у ТМУ.

4/ З кінця попереднього кварталу

5/ Починаючи з червня 2024 р. розраховано з використанням пропозованого погішення ОВДП станом на 15 травня 2024 року.

6/ Без урахування майбутніх виплат МВФ за Програмою в рамках Механізму розширеного фінансування EFF.

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; фіолетовим позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
1	Набуття чинності закону про внесення другого пакету змін до бюджету на 2023 рік	Фіскальний	Кінець квітня 2023 р.	Виконано
2	Внесення до ВРУ законопроєкту щодо відновлення дії та посилення Статті 52 Бюджетного кодексу, щоб обмежити внесення спонтанних змін до закону про бюджет	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
3	Підготовка плану дій, в тому числі для усунення недоліків, виявлених під час опитування платників податків, щодо сприйняття служб, як внесок у дорожню карту Національної стратегії доходів	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
4	Внесення на розгляд Верховної Ради проєкту закону, який відновить дію статей Бюджетного кодексу, що встановлюють обмеження на надання державних гарантій з чіткими критеріями надання таких гарантій (у тому числі для пріоритетних секторів)	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
5	Внести зміни до Бюджетного кодексу та відповідної нормативно-правової бази з метою підвищення прозорості та підзвітності спеціальних рахунків і консолідації їх на рівні сектору загальнодержавного управління як спеціального фонду Державного бюджету	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
6	Підготовка стратегії, переходу до більш гнучкого режиму обмінного курсу, пом'якшення валютного контролю і повернення до таргетування інфляції, що базується на виконанні конкретних передумов	Монетарна і валютно-курсова політика	Кінець червня 2023 р.	Виконано
7	Прийняття законопроєкту про податкову політику та адміністрування податків, підготованого у рамках МПЗР	Фіскальний	Кінець липня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
8	Передача пакету акцій Оператора ГТС безпосередньо Міністерству енергетики та прийняття нового статуту	Енергетика/Корпоративне управління	Кінець липня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
9	Набуття чинності законом, що відновить подання декларацій посадовими особами, які прямо не задіяні у мобілізації та воєнних діях, та відновлення функції НАЗК з перевірки та верифікації декларацій	Урядування/Протидія корупції	Кінець липня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
10	Введення в дію статей Бюджетного кодексу, які дозволять підготовку середньострокового бюджетного	Фіскальний	Кінець вересня 2023 р.	Виконано

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; фіолетовим позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
	планування, розробку боргової стратегії, а також обмеження ризиків за державними гарантіями			
11	Представлення у бюджетній декларації на 2024 рік прогнозів за основними категоріями доходів і видатків та джерел фінансування дефіциту на 2025-2026 роки, а також звіту про фінансові ризики, що включатиме детальну інформацію про державні підприємства енергетичної сфери та критичної інфраструктури	Фіскальний	Кінець вересня 2023 р.	Виконано
12	Внесення змін до Закону про ПВК/ПФТ з метою відновлення зобов'язань фінансових установ щодо запровадження посилених заходів належної перевірки політично значущих осіб, що співвідноситься з ризикорієнтованим підходом, який відповідає стандартам FATF	Урядування/ Протидія корупції	Кінець вересня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
13	Посилення управління та нагляду за банками шляхом: (i) відокремлення підрозділу, що займається пов'язаними особами, від підрозділу банківського нагляду, (ii) впровадження «наглядових панелей», як консультативного органу Комітету з питань нагляду, та (iii) відновлення планових виїзних перевірок банківських та небанківських установ, залишивши на розсуд НБУ питання, пов'язані з безпекою персоналу	Фінансовий сектор	Кінець вересня 2023 р.	Виконано
14	Підготовка Мінфіном разом з ДПСУ та ДМСУ планів дій, що включатимуть короткострокові та середньострокові заходи, що охоплюють ключові сфери реформ визначені майбутньою діагностикою, які будуть інтегровані в загальну Національну стратегію доходів (НСД)	Фіскальний	Кінець жовтня 2023 р.	Виконано
15	Оновлення та публікація Середньострокової стратегії управління державним боргом з метою її узгодження із цілями програми	Фіскальний	Кінець жовтня 2023 р.	Виконано
16	Спростити систему декларування активів через прив'язки до інших баз даних та реєстрів відповідно до юридичних зобов'язань публічних службовців подавати правдиві та своєчасні декларації.	Урядування/ Протидія корупції	Кінець жовтня 2023 р.	Виконано
17	Відбір та призначення Наглядової ради для ОГТСУ.	Енергетика/ Корпоративне управління	Кінець жовтня 2023 р.	Виконано
18	Переглянути поточні процедури управління державними інвестиціями (УДІ) та розробити дорожню карту заходів з тим, щоб (i) до всіх державних інвестиційних проєктів застосовувалися уніфіковані підходи УДІ, у тому числі до проєктів ДПП; (ii) інвестиційні проєкти відбиралися на конкурсній основі з	Фіскальний	Кінець грудня 2023 р.	Виконано

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; фіолетовим позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
	прозорими критеріями відбору та відповідали середньостроковим бюджетним орієнтирам; (iii) посилені повноваження були надані Мінфіну, включаючи чітку роль контролю на різних етапах циклу інвестиційного проєкту.			
19	Ухвалити Національну стратегію доходів	Фіскальний	Кінець грудня 2023 р.	Виконано
20	Ухвалити законодавство для посилення інституційної автономії та ефективності САП шляхом виділення її в окрему юридичну особу, зокрема, щодо процедур відбору, спроможності регулювати організаційну діяльність, механізмів дисциплінарної відповідальності та підзвітності, а також автономії відповідно до Кримінального процесуального кодексу.	Урядування/Протидія корупції	Кінець грудня 2023 р.	Виконано
21	На основі висновків робочої групи, яка працює над заходами щодо мобілізації надходжень підготувати заходи (податкові та неподаткові), для мобілізації доходів у розмірі щонайменше 0.5 % ВВП для включення до бюджету 2024 року	Фіскальний	Кінець лютого 2024 р.	Виконано
22	Розробка концептуальної записки щодо програми 5-7-9 з пропозиціями націлити її на малі та середні підприємства, поступово відмовляючись від участі великих компаній, посилити моніторинг та підтримувати адекватні захисні механізми	Фіскальний	Кінець березня 2024 р.	Виконано
23	Прийняти новий закон про БЕБ (у відповідності до §28 МЕФП) з чітким мандатом та обсягом слідчих повноважень, що відповідає передовому досвіду, зосередивши увагу на основних економічних злочинах та забезпечивши правову базу для діяльності БЕБ у питаннях добору керівництва та персоналу. Закон враховуватиме існуюче розмежування між слідчими повноваженнями БЕБ та НАБУ	Фіскальний	Кінець червня 2024 р.	
24	Розробити методологію оцінку ефективності податкових пільг, включаючи їхню вартість для бюджету, для того, щоб мати єдиний підхід до реформи	Фіскальний	Кінець вересня 2024 р.	Модифікованої перевстановлено з кінця липня 2024 року
25	Визначити основні публічні компанії, які серйозно постраждали від війни, та підготувати аналіз потенційних фіскальних та квазі-фіскальних витрат	Фіскальний	Кінець вересня 2024 р.	
26	За технічної допомоги МВФ провести діагностичний аналіз довоєнної політики та практики середньострокового бюджетного планування порівняно з найкращими практиками.	Фіскальний	Кінець жовтня 2024 р.	

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; фіолетовим позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
27	Ухвалити зміни до Митного кодексу (згідно 127 МЕФП) відповідно до найкращих міжнародних практик.	Фіскальний	Кінець жовтня 2024 р.	
28	На основі результатів дорожньої карти з розробки процедур УДІ прийняти постанову уряду з планом дій та графіком, яка забезпечить чіткі зв'язки між середньостроковим бюджетним плануванням та капітальними видатками, включно з пріоритетами відбудови, а також визначить контролюючу роль Мінфіну	Фіскальний	Кінець грудня 2024 р.	
29	Всі системні банки з мажоритарною державною власністю відноситимуться до сфери відповідальності Мінфіну, а будь-які несистемні банки, що перейдуть у державну власність, не будуть докапіталізовані за рахунок бюджетних ресурсів і будуть передані ФГВФО для врегулювання у разі порушення пруденційних вимог.	Фінансовий сектор	Постійно-діючий	
30	Підготувати рамкову програму оздоровлення банків у консультаціях з працівниками ФГВФО та МВФ	Фінансовий сектор	Кінець грудня 2024 р.	
31	Впровадити методологію оцінки наглядових ризиків для формулювання пріоритетів наглядової діяльності	Фінансовий сектор	Кінець грудня 2024 р.	
32	Проаналізувати заборгованість та оцінити фінансовий стан підприємств централізованого теплопостачання (ТКЕ) за допомогою камерального аналізу, проведеного авторитетною аудиторською фірмою, в тому числі шляхом розмежування заборгованості до та після лютого 2022 року.	Енергетика	Кінець жовтня 2024 р.	Модифікований і перевстановлений з кінця червня 2024 р.
33	Ввести в дію зміни до процесуального кодексу з метою раціоналізації справ або питань, які мають розглядатися в першій інстанції одним антикорупційним суддею або колегією у складі трьох антикорупційних суддів.	Урядування/Протидія корупції	Кінець квітня 2024 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
34	Завершити зовнішній аудит ефективності Національного антикорупційного бюро України за участю трьох незалежних експертів з міжнародним досвідом та опублікувати звіт про його результати	Урядування/Протидія корупції	Кінець вересня 2024 р.	
35	Внести зміни до Кримінального процесуального кодексу, які дозволять Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі керувати запитами про екстрадицію та взаємну правову допомогу, а також раціоналізувати наслідки спливу строків досудового розслідування (у тому числі у справах про корупцію) відповідно до підпункту 1 167 МЕФП.	Урядування/Протидія корупції	Кінець жовтня 2024 р.	

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; фіолетовим позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
36	Ухвалити закон про створення нового суду, який розглядатиме адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад, НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та доброчесність.	Урядовання/ Протидія корупції	Кінець грудня 2024 р.	Перевстановлений з кінця липня 2024 р.
37	Розробити політику щодо державної власності для ДП, дивідендну політику та стратегію приватизації	Корпоративне управління ДП	Кінець жовтня 2024 р.	